DISPVTATIO INAVGVRALIS IVRIDICA

DE

FORO COMPETENTE ET SVBIECTIONE CLERICORVM SVB POTESTATE CIVILI,

QVAM

PRAESIDE

DN. CHRIST. THOMASIO, ICTO,

POTENTISS. REGIS BORVSSIAE AC REVERENDISS. ET SERENISS. DVCIS SAXO NVMBVRGENSIS CONSILIARIO RESPECTIVE INTIMO PROF. IVR. ORDIN.

PATRONO SVO SVMME DEVENERANDO,

IN ALMA FRIDERICIANA

PRO LICENTIA

SVMMOS IN VTROQVE IVRE HONORES, AC DOCTORALIA PRIVILEGIA RITE ADIPISCENDI,

IN AVDITORIO MAIORI

HORIS ANTE ET PRO-MERIDIANIS

D. IVNII M DCC IX.

PLACIDO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT

AVCTOR

IOANNES STARCKE,

MAGDEBVRGENSIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

HALAE MAGDEBVRGICAE,

TYPIS IOAN. CHRIST. GRVNERTI, ACAD. TYPOGR. 1739. (7)

CAPVT I.

DE

FORO COMPETENTE EX SVBIECTIONE CLERICORVM SVB POTESTATE CIVILI DEMONSTRATA EX IVRE DIV. NATVRALI ET POSITIVO.

SVMMARIA.

MAieſtas tam circa ſacra, quam circa ſecularia negotia verſatur §. I. idque probatur (1) ex fine atque indole ciuitatum. §. II. & IV. (2) ex natura religionis. §. III. & XI. (3) ex indole S. imperii, ac refutatur Ziegleri ſententia, maieſtatem poſſe diuidi, §. V. VI. & VII. Simile affertur. §. VIII. probatur vlterius (4) ex incommodis, quæ e diuiſione S. imperii oriuntur. §. IX. concluditur, de I nat. curam ſacrorum pertinere ad S. reipubl. principem. §. X. idem probatur doctrina & exemplis Chriſti atque Apoſtolorum. §. XI. tranſitus ad ſpecialem huius diſſertationis materiam XII quod principi etiam competat directio & imperium in clericos, cui ſubiecta eſt diuiſio ſequentium in hoc capite §. XIII. & XIV. Quid iuris circa conſtitutionem clericorum principi competat? & quæ differentia ſit inter mandatum, ordinationem, electionem & confirmationem clericorum? §. XV ſeq. Cui competat electio clericorum? & quo iure? §. XVI. exempla electionis a principibus factæ adducuntur ex hiſtoria S. & profana: culpatur ſimul abuſus huius iuris? §. XVII. Ius confirmandi clericos iam electos ab imperio ciuili ſeparari nequit §. XVIII. illuſtratur exemplis & teſtimoniis §. XIX. & XX. Quatenus clerici imperio ciuili ſubiecti ſint (1) ratione vitæ atque morum, §. XXI. - - XXVI. (2) ratione doctrinæ. § XXV & XXIV. Inde tamen minime fluit, quod princeps pro lubitu poſſit doctrinam de cultu diuino ad libidinem ſuam attemperare. §. XXVII. defenditur Puffendorffius. §. XIXIX. Effectus imperii ciuilis in clericos §. XXIX. XXX.

Digitized by Google

§. I.

SVpremi cuiuslibet imperii, recte conſtituti, eam eſſe naturam, vt non modo circa profana ac ſecularia, vti vocant, ſed potiſſimum quoque circa ſacra & eccleſiaſtica occupatum ſit, id nemo forte amplius in dubium vocabit, qui ſanioribus doctrinis de ſtatu & regimine ciuili paullulum modo imbutus eſt. Non ſolum enim ius naturæ atque prudentia ciuilis, ſed & ipſa S. Scriptura requirit, vt hæc vi maieſtatis competens cura ſacrorum principibus ſancta illibataque conſervetur.

§. II. Equidem ciuilis prudentiæ præcepta tradere, in præſenti animus non eſt, nec inſtituti ratio illud permittit, niſi quatenus ea in ipſis legibus naturalibus & poſitiuis, quas mox explicabimus, forſan continentur. Quantum vero ad ius naturæ attinet, aſſertio noſtra exinde liquido probari poteſt, præcipit enim illud: Tantam vnicuique imperanti poteſtatem relinquendam eſſe, quanta ad finem ciuitatis & imperii, felicitatem ſcilicet atque tranquillitatem reipublicæ, aſſequendum neceſſaria eſt; finis enim media exigit, & media ad finem obtinendum probe attemperata eſſe debent.

§. III. Porro ſuppono, cultum diuini numinis cauſam atque originem eſſe honeſtatis, virtutis atque probitatis omnis, itemque morum placidiſſimorum, quibus tam inſigne firmamentum ciuitatibus accedit, vt propterea Auguſtinus *de ciuit. Dei L. 5. c. 1. 4.* veram ciuitatis felicitatem in eo vnice conſiſtere dicat: *Vt Dei amans ſit, & a Deo amata*; contra autem impietatem, tanquam fontem omnium ſcelerum atque malorum, reſpublicas non modo labefactare, ſed & funditus delere ſolere. Vnde iterum clariſſime patet, quam ſollicite hoc ius circa ſacra cuilibet principi, τὸ κύριον in republica exercenti, vindicandum ſit,

ne

Digitized by Google

ne quid mali forte, & tam diuino cultui quam humanæ ſocietati aduerſum, hoc ſacrorum prætextu, in ciuitatem irrepat ac inducatur; quo pertinent doctrinæ, de fide hæreticis non ſeruanda de iuſta [illegible] licita interfectione principis hæretici & alia papicolarum commenta, [illegible] quibus infra §. *XXV. pluribus.*

§. IV. Imo ius [illegible] ſacra cuilibet principi ex voto & conſenſu ſubditorum ſuorum co[illegible] [illegible], quum quilibet populus conſtituendo regem, vel principem, [illegible] ſimul in eum contuliſſe merito cenſeatur, quæ vllo pacto ad ſalutem [illegible] cere videntur. Scilicet, quia humanum ingenium varium quid faque mutabile, procliue ad contradicendum, ſtupidum præterea & ineptum in nonnullis, vt optima quæuis & faciliima media a peſſimis & laboribus plenis ſecernere neſciat, quodque nihil magis auerſatur, quam aliis vltro obſequi & parere, hinc liquido apparet, pacem & vtilitatem publicam, qui veri ſunt ciuitatum fines, tam in ſecularibus, quam eccleſiaſticis, nullatenus obtineri poſſe, niſi ſtabili quadam vnione facta voluntatum viriumque, omnium in republica viuentium, excepto nemine. Stabilis vero firmaque hæc coniunctio eſſe nequit, niſi omnes ac ſinguli a communi quodam imperio ita dependeant, vt propoſitis pœnis atque præmiis, tam boni quam mali, poſſint in officio eo melius contineri ſtatusque ab internis pariter motibus, ac externis bellis & inuaſionibus, tranquillus & pacificus conſeruari. Puffend. *de I. N & G. lib. 7. cap. 1. §. 4. & 10. cap. 2. §. 5. ſeq. & cap. 4. per totum.* Atqui omnes ſubditi, cuiuscunque ordinis & conditionis ſint, tempore conſtitutæ reipublicæ voluntates ſuas ita vnierunt, ſeque a ſummo principis imperio in rebus ad pacem externam ſpectantibus dependere, eique in omnibus, quæ pacem hanc conſeruant & promouent, obtemperare velle promiſerunt. Dico: *in rebus ad pacem externam ſpectantibus*, nam de *rebus fidei* mihi ſermo non eſt.

§. V. Male itaque ſentiunt illi, qui ſummam principi poteſtatem circa res & perſonas eccleſiaſticas denegant, eoque maximam præſtantiſſimamque partem iurium Maieſtaticorum illi

223

eripiunt, quam tamen, ſaluo ſummo imperio, a reliquis regalibus nequaquam diuidi poſſe, contra accuratiſſimum alias ICtum Zieglerum *in tr. de iur. maieſt lib.* 1. *cap.* 3. §. 6 *ſeq.* aſſerere nullus dubito. Maieſtas enim eſt ens morale, quod in[illegible]& abstrahendo a materia, vnum quiddam eſt ac in[illegible]ibile, ita, vt nec partes vllas recipiat, niſi quatenus [illegible] diuerſa obiecta occupatum, ac per diuerſos a[illegible] habere concipitur; eodem modo, diuerſas [illegible]ana, quæ pro diuerſitate organorum, in quibus verſatur & operatur, varios quidem effectus producit, indiuiſibilis tamen eſt & manet, quum ſit ens vnicum & actiuum, quod in omnibus membris, dum agit, totum exiſtit ac reperitur. Conf. Boſius *in introductione ad notit. rerumpubl. cap.* 3. § 6 *in f.* Hinc perquam eleganter ait Grotius *in apolog. cap.* 2. *Eſt ſummum imperium, quod coronæ comparari, eaque imagine depingi ſolet, eius naturæ, vt parte amiſſa, ſubſtantiam ſuam amittat.* Et Tacitus 1. *ann.* 6. *eam conditionem eſſe imperii, vt non aliter eius ratio conſtet, quam ſi vni reddatur.*

§. VI. Neque vero me mouet argumentum a laudato Zieglero in contrarium adductum, *in fin.* §. 8 *cit. l.* Quodſi idem, inquit, (quod ſcil. iam modo de ſpiritu humano dictum) de Maieſtate dicere præſumſeris, aut negabis cum Bodino, dari rempublicam mixtam, & experientia conuinceris, aut adſtrues, duos dari in eadem ciuitate eodem reſpectu ſummos, & in rationem peccabis communem. Prius enim non nego, *dantur eiusmodi reſpublicæ mixtæ*, ſi ſtilo Ariſtotelicorum loqui velis, & in multis ciuitatibus non modo ius circa ſacra, ſed & alia regalia, vti eſt ius tributorum, belli, fœderum &c. penes alium, quam ſummum imperantem inueniuntur. Verum tamen ſi cuipiam populo talis diuiſio arriſerit, eius regiminis forma, non regularis atque perfecta, ſicuti falſo ſibi perſuadent Ariſtotelici, ſed irregularis maxime & morbida erit, in qua omnia cœpta & negotia ſat infelici auſpicio plerumque peraguntur. Quod S. Codex innuit hiſce

hiſce verbis: *Regnum in ſe diuiſum, diſſipabitur.* Conf. Puffend. *cit. opere de I. N. & G. lib. 7. cap. 4.* §. 11-14. Illuſtr. Dn. Præſes *in iurispr: diu. lib. 3. cap. 6.* §. 35. 36. 38. 40. 59. 60. Eiusmodi vero respublicæ, irregulares nouam regulam non conficiunt, ſed potius, tanquam exceptiones, firmant priorem. Quodſi tandem & poſterius concederem, *dari ſcil. in eiusmodi ciuitate duos eodem reſpectu ſummos*, non errarem fortaſſe nec eſt, quod metuam, ne propterea in communem rationem impingam. Ipſæ enim respublicæ mixtæ contra communem rationem & indolem ciuitatum inſtitutæ ſunt, ac proinde, dum in iis vno plures ſuo iure regalia exercent, dentur quoque in illis plura ſumma capita, i. e. quæ intuitu ſuæ adminiſtrationis nemini rationes reddere teneantur, neceſſe eſt. Nam ſumma poteſtas, τὸ κύριον ἀνυπεύθυνον dictum ab Ariſtotele 4. *polit. 10*, vocatur illa, cuius actus alterius iuri non ſubſunt, ita, vt alterius voluntatis humanæ arbitrio irriti poſſint reddi. Grot. *de I. B. & P. lib. 1 cap. 3.* §. 7. Itaque quod vitio ipſius rei accidit, culpæ meæ non poterit annumerari.

§. VII. Longe vero ſecus ſe res habet, ſi de regulari atque ordinaria forma ciuitatum omnis, vti hic, diſſertatio inſtituta eſt. In illa enim, ſi quid ex voto procedere debet, omnia quoque & conſilia & leges debent, vel ab vnius hominis arbitrio, vel a decreto vnius concilii tanquam ab vna anima, totum corpus viuificante, dependere & proficiſci, omnesque omnino & ſinguli communi imperio regi. Adeoque non eſt conſentaneum, ſummum eſſe in ciuitate, & tamen vel in eadem habere æquales, qui legibus ſtatus politici plane non obnoxii, ſed liberi ſint ab omni politia & diſciplina ſeculari, nullo fidelitatis vinculo erga principem, neque obedientia erga magiſtratus adſtricti; vel extra eandem certo modo ſuperiorem agnoſcere debere, qui actus in ſecuritatem reipubl. ſuſceptos auctoritate atque diſſenſu ſuo irritos reddere, vel omnino ſubditos a iuramento ſubiectionis abſoluere poſſit. Spectat huc illud Tertulliani, quod Grotius refert in *tr. de imp. ſum. poteſt. circa ſacra cap. 1.* §. 3. *Ea eſt ſummi conditio, vt nihil illud adæquet, nedum ſuperet.*

§. VIII.

§. VIII. Hi igitur, qui aliud ſtatuunt, ſimiles mihi videntur philoſophis illis, qui extra impoſitionem diuinam ſibi quantam opinionis errore fingunt æternam moralitatis actionum humanarum regulam, ac dum illud faciunt, nihil aliud moliuntur, quam vt ſanctiſſimæ voluntati diuinæ coæternum aliquod principium extrinſecus adiungant, quod Deus in formandis rebus entibusque ſequi quaſi neceſſum habuerit, de quibus pluribus Illuſtr. Dn. Præſes *in iurispr. diu. lib. 1. cap. 1* § *31. & differt. proœm. §. 39.* Puffend. *de I. N. & G. lib. 2 cap. 1. §. 3 lib. 1. cap. 2. § 6.* it. *ſpecim. controu. cap. 5.* nec non celeberrimus ICtus Dn. Ludouici *in hiſt. natur.* §. *60. 68. ſeq.*

§. IX. Quæ cuncta ita licet ſint in promtu, vt a quolibet, ſana ratione prædito, facillime & aduerti, & intelligi poſſint; nihilo tamen minus dantur eiusmodi homines, qui ſacro quodam obtentu clericos a ICtione ſeculari eximunt, cauſasque eccleſiaſticas laicorum cognitione ſuperiores eſſe, autumant. Hi certe, dum eos alii ſubiiciunt, totum non dico ſocietatis ciuilis, ſed humanæ penitus vinculum tollunt. Id quod partim per indirectum contingit, dum illi parum reſpicientes ad commune bonum & imperium, ſed alium, qui extra hanc rempublicam eſt, ſequentes, pro arbitrio eius & conceſſione multa ſibi ſumunt, & ſeorſum conſtituunt, quibus & amplificare commoda, & ſplendorem ordinis ſui ſe poſſe augere exiſtimant, quantumuis ceterum illa pernicioſa reipublicæ, & valde noxia cum tempore futura eſſe appareant; partim etiam, confiſi nimium licentia & impunitate ſua, conſulto & cogitato ſuſcipiunt multa, vel aperta vi, vel clanculum, in perniciem & imperii & ciuitatis, populum ſcil. in partes trahendo, turbas & ſeditiones falſis perſuaſionibus, ac ſpecioſo religionis nomine concitando, & reliqua, ex quibus tandem certiſſima bella inteſtina, infinitæ calamitates & euerſiones rerumpublicarum, cum exitio atque diſcrimine totius humani generis coniunctæ, oriuntur. Qualia triſtiſſima fata, proh dolor! Germania noſtra, temporibus Henricorum, haud ſemel cum maximo ſuo detrimento experta eſt.

§. X.

§. X. Quodſi igitur hæc diſiunctio atque diſciſſio ſummi imperii tantas turbas, tantosque motus, in republica excitare valet, merito inde concludo: naturaliter omnium rerum & negotiorum, tam ſecularium, quam imprimis ſacrorum, ſupremam adminiſtrationem vnice & ſanctiſſime penes ſummum imperantem conſeruandam eſſe. Atque hæc ita hactenus ex rationis lumine adduxiſſe ſufficiat.

§. XI. Tantum vero abeſt, vt indoles & finis ciuitatum, de quo modo diximus, a natura religionis in genere, vel in ſpecie etiam religionis Chriſtianæ diſcrepet, vt eundem potius religio promoueat, & ad obtinendum eum viam faciliorem reddat, dum commodos ad parendum mores efficit, & hominum quorumcunque animos ita componit, vt lubenter ea, quæ Dei ſunt, Deo tribuant, quæ vero Cæſari debentur, Cæſari quoque relinquant. Ipſe ſaluator noſter Ieſus Chriſtus, a quo miſſi ſunt veræ eccleſiæ miniſtri, in terris hiſce non geſſit perſonam principis, vti nec Apoſtoli eius, & reliqui epiſcopi, qui primis eccleſiæ temporibus vixerunt, ſed magiſtri ſaltem & doctoris. Imo ſæpe expreſſe monuit Chriſtus diſcipulos ſuos, ne imperium quoddam humanum temere affectent, minus enim conuenire officio illorum, regio more dominari & beneficos appellari. Matth. 20. v. 20. ſeq. Obſeruauit hoc monitum Chriſti primitiua eccleſia, vbi & docentes & auditores imperio infidelium regum & imperatorum ſponte ſe ſubiecerunt, & hinc Auguſtana confeſſio optime pronunciat: *Euangelium non abolet politias.* Conf. Puffend. in *tr. de habitu Chriſt. relig. ad vitam ciuil.* §. 13. *ſeq.*

§. XII. Atque hæc quidem generatim de poteſtate ſummorum imperantium circa ſacra altius paululum repetenda duxi, quo hiſce poſitis fundamentis, reliqua, quæ de imperio ciuili in perſonas, ſeu adminiſtratores ſacrorum, tanquam de parte eius nobiliſſima, & exinde fluente foro competente clericorum, dicturus ſum, eo firmius poſſint ſuperſtrui.

§. XIII. Scilicet officium ſummi principis in eo conſiſtit, vt

vt tranquillitatem publicam, tanquam ſummum bonum politicum inter ciues reipublicæ ſuæ conſeruare ſtudeat, ergo etiam neceſſario poteſtas ipſi competere debet, vt quodlibet, qui eam tranquillitatem turbant, condignis pœnis coercere & ad iuſta redigere queat. Turbatur vero tranquillitas non ſolum intuitu controuerſiarum ciuilium, ſed eccleſiaſticarum quoque, & quæ religionem concernunt, vti hiſtoriæ teſtantur. Si qua enim vnquam perturbatio ſocietatis, ac confuſio boni ordinis intuitu ſacrorum orta eſt, id ſi non omne, quoad maximam tamen partem prouenit a peruerſis eccleſiarum miniſtris, prout hi, vel ſuperſtitioſo quodam ducti errore, vel agitati cupiditatibus ſuis, imperitam plebis multitudinem, imo & prudentiores nonnunquam, vel ſpe atque promiſſione vitæ & felicitatis futuræ, vel metu atque terrore æternæ vindictæ diuinæ, hanc vitam excipientis, in varias, vti libuerit, partes deduxerint, & ad nefarias funeſtiſſimasque ſeditiones contra principem iuſte & legitime imperantem inflammauerint.

§. XIV. Conuenit itaque ſummo imperio prouidere, ne turbulenti, ambitioſi, auari, vel nimium ſuperſtitioſi, aut genio ſuo indulgentes homines ad officia ſacra admoueantur; quique iis iam admoti ſunt, ne hi vel impia, & communem pacem turbantia dogmata friuole diſſeminent, vel turpi vita & corruptis moribus ſuis plus noceant, quam ædificent, quum ſecundum Auguſtinum, *plus valeat in paſtoribus viuendi, quam loquendi modus.* Vt res clarius pateat, diſtincte procedemus, & primum, quid circa conſtitutionem, tum, quid circa vitam, actiones & doctrinam, poſt denique, quid circa coercitionem ac remotionem clericorum princeps iuris habeat, iam vlterius diſpiciemus.

§. XV. Quod igitur ad primum noſtræ diuiſionis membrum, conſtitutionem ſcil. miniſtrorum eccleſiæ attinet, quatuor hic bene diſtinguenda eſſe, putat Grotius *in tr. de I. S. P. circa ſacra cap. 10.* §. 2. mandatum, ordinationem, electionem & confirmationem clericorum. Per *mandatum* intelligit facultatem di-

diuinitus conceſſam prædicandi, Sacramenta & claues adminiſtrandi, quæ facultas a ſolo Deo dependet. *Ordinationem* vocat applicationem huius facultatis ad certam perſonam, quæ regulariter manuum impoſitione clericorum fieri ſolet, & primæua Apoſtolorum & eccleſiæ conſuetudine introducta eſt, poſtea vero tanquam pia ceremonia, ad noſtra vſque tempora remanſit. *Electionem* porro, perſonæ ad certum cœtum & locum applicationem nominat: ac vltimo *confirmationem* tunc acceſſiſſe, inquit, quando talis perſona publico conſenſu & præſidio miniſterium ſuum exercet, quod vnice ſummæ reipublicæ poteſtati acceptum ferendum. Atque hæ duæ poſteriores ſpecies proprie huius loci ſunt.

§. XVI. De *electione* quidem valde adhuc diſputant doctores, vtrum illa eccleſiæ, ſeu toti cœtui, an vero principi & ex huius conceſſione patrono, aut epiſcopo ſiue miniſterio loci adſcribenda ſit? item: quo iure, vtrum mutabili humano, an immutabili diuino naturali ſeu poſitiuo competat? Ego cum Grotio ita arbitror, maxime conuenire naturali rationi, ſicuti multi vectores ius habent eligendi gubernatorem nauis, viatores itineris ducem, populus liber regem ac collegium præſidem ſiue magiſtrum: ita quoque eccleſiam ſibi paſtorem optare poſſe, quum vnicuique cœtui naturaliter permiſſum cenſeatur, ea ſibi procurare, quæ ad conſeruationem ſui neceſſaria iudicet; in quo numero quoque functionum applicatio eſt. Conf. Blondell. *de iure pleb. in regim. eccl.* Ceterum, quia hoc iuris tantum permiſſiui eſt, neque princeps, ſiue legiſlator ab officiorum horum eccleſiaſticorum inſtitutione, ac diſtributione in S. Codice vllibi prohibitus, hinc ſane nullum eſt dubium, quin &, ſaluo tamen iure δοκιμασίας populo relicto, vt eas, quas recuſandi cauſas habeant, publice poſſint exponere, principes ſibi ſolis illud ius eligendi paſtores ob iuſtiſſimas & reipublicæ proficuas cauſas arrogare poſſint. *Sepe* enim, inquit Grotius *de I. S. P. circa ſacra c. 10. §. 15. errores in eccleſiam contra Dei verbum inuecti aliter euelli*

B 2 ne-

Digitized by Google

nequeunt. Sæpe ſchismata cauendi alia non eſt ratio, ſæpe cleri ſuffragia factionibus, popularis electio ſeditionibus perturbatur: cuius rei plurima extant exempla, etiam ab æuo puriore: Adde iam poſtremo loco, quod ea interdum ſint tempora, vt ne regnum quidem retineri poſſit, niſi curet Rex, vt fideliſſimos ſibi, atque obſequentiſſimos paſtores habeat; Germani ſane imperatores grauiſſimas dedere pœnas huius iuris abdicati, quod omnes teſtantur hiſtoriæ. Conf. Conring. *de conſtit. epiſc. th. 46.* & Illuſtr. Dn. Præſes *in vindic. iur. Maieſtat. circa ſacra, aduerſus auctor. ſimpl. conſil quorum. eccleſ. proteſtant. ſini vniendæ, paſſim.*

§. XVII. Ita non ſolum in V. teſtamento Dauid, Salomon, alii reges, regio iure munia inter ſacerdotes Leuitasque diſpertiti ſunt. *2. Chron. 29, 25. 1. Chron. 23, 24. 25. 2. Chron. 8, 15. Nehem. 12.* & Ioſaphat nominatim quosdam ad docendum elegit ac miſit ad ciuitates Iudæ, *2. Chron. 17, 8. 9.* Sed & poſt tempora Conſtantini magni, imperatores ac reges Chriſtiani ius eligendi ac inſtituendi epiſcopos, aliosque clericos minores, nullo neque cleri, neque plebis ſuffragio requiſito, ſibi ſolis reſeruaſſe, vbique fere in hiſtoriis relatum legimus. Lehman, *in chron. Spir. lib. 2. c. 41.* Conring, *de conſtit epiſc. Germ. th. 39.* Interim tamen cum Brunnemanno abuſum illum, atque modum, vituperio dignum, improbo, quo inuitis aliquando auditoribus doctor, cuius nullus amor nullaque æſtimatio eſt, obtruditur, parum enim ille proderit eccleſiæ, vid. Brunnem. *in eccl. lib 1, cap. 5. §. 5.* Hoc ius enim vocandi paſtores ad principem non eodem modo ſpectat, quo ius conſtituendi reliquos miniſtros atque magiſtratus; *quum non ſint proprie publici officiales regis, ſed ſint ſerui Chriſti, & miniſtri eccleſiæ, non ciuitatis,* ſunt verba Puffendorffi *in tr. de hab. Chriſt. relig. ad vit. ciuil. §. 45.*

§. XIIX. Ex dictis liquet, ius eligendi miniſtros non quidem abſoluta legis neceſſitate, ſed vtilitatis cauſa ab imperantibus exerceri, quo eo melius & regni & eccleſiæ ſtatum moderari atque tueri poſſint. Quod vero ius confirmandi, aut reprobandi electos attinet, ſi hi forte inepti atque inidonei ad munus ſacrum videantur, hoc nullo modo ab imperio ciuili ſe-

pa-

parari poſſe videtur: prohibere enim ſic facillime diſſenſu ſuo poteſt princeps, ne vitioſi per ambitum ac largitionem, vel inertes ac imprudentes iuuenes ad ſacra illa officia perueniant; alias vero hoc caſu illud Ennii vſu venire poſſet: *Cedo, qui veſtram rempublicam tantam amiſiſtis tam cito? Proueniebant oratores noui, ſtulti, adoleſcentuli.* Scilicet, illud ius confirmandi clericos, tamquam pars maieſtatis, ſiue ſupremæ in republica poteſtatis, iuri ſacrorum, vt toti ſuo, adeo firmiter cohæret, vt ab illo citra læſionem & corruptionem imperii & ciuitatis neque auelli, neque citra quandam abſurditatis notam ſeparari queat. Hinc Franciſc. Duarenus ait *lib. 1. de S. eccl. miniſt. cap. 6. Illud vnum vere ingenueque, dico, nihil reipubl. eccleſiæque Gallicæ mihi videri vtilius, quam auctoritate regis paſtores præfici eccleſiis, &c.*

§. XIX. Hanc ob cauſam nec diuerſæ religionis principi illud denegatum fuiſſe videmus, ſed & Turcarum imperator Patriarcham Conſtantinopolitanum confirmat. Cruſius *lib. 3. Turco-Græciæ.* Imperatores etiam Romani, Orientales & Occidentales, vti & reges Francorum, Longobardorum, Hiſpaniæ & Hungariæ hanc poteſtatem liberrime olim exercuerunt, ita vt imperatores etiam Pontificem Romanum, vsque ad Henricos IV, & V. pro lubitu conſtituerint atque confirmauerint, de qua materia addictiſſimus ille ſedis Pontificiæ Onuphrius Pamphinius in vita Hildebrandi ita ſcribit: *Imperator non ſolum epiſcopatus omnes & Abbatias, minoraque omnia ſacerdotia, vt præbendas, canonicatus, præpoſituras, decanatus & huiusmodi conferebat; ſed etiam Romanum ipſum pontificem deſignabat.* Et iterum, quum multis enarraſſet, quo modo imperator omnes dignitates eccleſiaſticas conferret, addit porro: *Hoc autem, per Galliam, Germaniam & Italiam, quæ tunc Latinus Orbis dicebatur, vſurpari mos erat. Cuius exemplo ceteri quoque reges, vt Hiſpaniæ, Francorum, Hungariæ & eiusmodi imitati ſunt. Hanc autem conſuetudinem quum omnes, vt dixi, Latini Orbis eccleſiæ, tum ſæpe & diu in multis ſuorum pontificum electionibus ſeruauit Romana eccleſia & præſertim in Ioannis XIII. Gregorii*

rii V. Syluestri, Clementis, Damaſi, Victoris, Nicolaque, Pontificum electionibus; qui omnes Otthonis I. & III. Henrici quoque & III. & IV. ſententia Romani Pontifices, ſine cleri Romani ſuffragiis lecti, & ab iisdem imperatoribus per annulum & virgam de Papatu Romano inueſtiti fuerant.

§. XX. Egregius hanc in rem locus extat in Monzambani libro de *ſtatu imperii Roman. cap. 3. §. 6.* vbi omnia, quæ de iure & facto circa hanc materiam dici poſſunt; pauca complectitur, quem locum adeo non pigebit huc verbotenus tranſcribere: *Conſtat igitur, ab initio rei Chriſtianæ eos, qui epiſcopi vocantur, a reliquo clero & populo fidelium fuiſſe electos & conſtitutos. Poſt, circa ſeculum quartum, quum etiam principes Chriſto nomina dare inciperent, paſſim inualuit conſuetudo, vt, qui reipublicæ ſumma cum auctoritate præeſſent, non temere paterentur aliquem ad epiſcopatum adſpirare, niſi accedente ſuo conſenſu. Scilicet quum intelligerent, quantum ad tranquillitatem reipublicæ faceret, bonos & pacificos viros ſacra tractare. Atque idem ius etiam exercuere reges Francorum, vt ii in ſuo regno eſſent epiſcopi, quos ipſi ſuo ſuffragio conſtituiſſent. Et eandem poteſtatem vſurparunt imperatores Germanici vsque ad Henricum IV. quem Gregorius VII. & ſucceſſores ob eam cauſam miris modis exagitarunt. Donec tandem tot turbis feſſus ipſius filius Henricus V. anno 1122. in comitiis Wormatienſibus, renunciauit iuri epiſcopos conſtituendi & inueſtiendi, id quod olim fiebat annulo & baculo: imperatori remanſit poteſtas electo epiſcopo conferendi regalia & feuda imperii, adhibito ritu tradendi ſceptri. Quo ipſo quantum detrimenti res imperatoris ceperint, nemo non perſpicit.* Conf. Puffend. Einleitung zur Hiſtorie. *c. 12. in fin. §. 20. cum toto ſeq. §. 21.*

§. XXI. Hæc de conſtitutione miniſtrorum eccleſiæ. Non minor vero debet principum cura eſſe in regendis illis, qui iam conſtituti ſunt. Illa autem cura, quamuis ſatis late ſe extendat, ad duo tamen capita commode poteſt reuocari, quæ ex Iuſtiniani imperatoris effato, quod in principio Nouellæ VI. extat, apparebunt: *Nos maximam habemus ſollicitudinem 1. circa vera Dei dogmata, & 2. circa ſacerdotum honeſtatem.* Nam decet præcipue ſummum

mum imperantem diligentiſſime inquirere, cum in doctrinam, tum in mores, vitia atque virtutes illorum, qui eximia quadam integritate, modeſtia & ſanctitate vitæ eminere, ac gregi ſuo conſpicuo debent eſſe exemplo. Ita enim in ipſo Concilio Tridentino *ſeſſ. 22. de reform. cap. 1.* legimus ſtatutum: *Nihil eſt, quod alios magis ad pietatem & Dei cultum aſſidue inſtruat, quam eorum vita & exemplum, qui ſe diuino miniſterio dedicarunt. Quum enim a rebus ſeculi in altiorem locum ſublati conſpiciantur, in eos, tanquam ſpeculum, reliqui oculos coniiciunt, ex iisque ſumunt, quod imitentur. Quapropter ſic decet clericos componere vitam, vt eorum actiones cunctis afferant venerationem.*

§. XXII. Quod ſi igitur hi minus virtuoſi & inquinati criminibus fuerint, metuendum non immerito, ne ciues moribus etiam fiant deteriores, & per conſequens reſpublica minus beata, quæ tamen vt tranquilla & felix ſemper exiſtat, principi in primis curæ cordique eſſe debet. Et hoc conuenit tam rationi, quam voluntati diuinæ, quam nobis Dei Apoſtolus explicat, tum propterea inſtitutos reges, ait, vt vitam quietam ciues in omni honeſtate & pietate degere poſſent. Principis itaque officium eſt, bonos probosque quoslibet, tam clericos, quam laicos, protegere atque defendere; malos vero reprehendere, caſtigare atque punire, vt tum ipſi a vitiis atque malitia in poſterum deſiſtant, ac meliorem vitæ rationem ineant, tum reliqui periculum ex illis faciant, ac inde ſapere diſcant. Quem in finem alibi Apoſtolus Paulus magiſtratum vocat *miniſtram Dei,* quæ non fruſtra gladium gerit, ſed tanquam vindex, in NB. *Omnes* (ſine exceptione) male agentes. Rom. 13. v. 4.

§. XXIII. Hæc vero quum abſque vi & iurisdictione exſequi non ſemper poſſit princeps; ſequitur inde, tam naturali iure, quam reuelato diuino, miniſtros etiam verbi diuini humano imperio ſubiectos eſſe. Id quod clarius adhuc pateſcet *ex cap. 13. v. 1. epiſt. Pauli ad Rom. Quælibet anima* (πᾶσα ψυχὴ) *poteſtatem habentibus ſubiecta ſit: nam nullus eſt magiſtratus, niſi a Deo:* & 1. *Pet. 2. v. 13. & 14.*
Cui-

Cuilibet humano imperio obedite, tam regi, quam præfectis eius, idque domini cauſa, ad vindictam malorum & virtutis laudem. Ad priorem locum Chryſoſtomus ita commentatus eſt, referente Zieglero ad Lancellott. pag. 653. *Omnibus hæc præcipio, ſacerdotibus & monachis, non tantum ſecularibus, ſtatum in ipſo proœmio declarat Apoſtolus, quum ſic dicat, omnis anima poteſtatibus ſupereminentibus ſubiecta eſto, & ſi Apoſtolus, ſiue Euangeliſta, ſiue Propheta, ſiue quisquis tandem fuerit, neque eam poteſtatem ſubuertit iſta ſubiectio.* Idem etiam Chriſtus & Apoſtoli eius, prout iam ſupra ex parte monuimus, re ipſa corrobarunt; Chriſtus enim ad euitandum omne ſcandalum vectigal pro ſe & diſcipulis ſuis ſolui iuſſit, Matth. 17. v. 27. Paulus vero prouocauit ad Cæſarem in cauſis fidem & doctrinam concernentibus, vid. Act. Apoſtol. cap. 25. v. 10. non quidem eo animo, vt Cæſari poteſtatem de rebus fidei pro arbitrio ſtatuendi aſſereret; ſed vt Cæſar de quæſtione facti cognoſceret, vtrum Apoſtolus contra fidei Iudaicæ dogmata peccauerit, an non?

§. XXIV. Ergo, quum neque diuinæ litteræ, neque dictamen recte rationis, neque indoles vel finis rerum publicarum permittant, vt quis miniſter eccleſiæ, quatenus ſimul membrum ciuitatis eſt, liber atque exemtus a poteſtate ciuili in republica viuat; iure meritoque exiſtimo, eccleſiæ miniſtros æque ac alios ciues, imperii legibus obligari, tam ciuilibus, quam eccleſiaſticis, & porro ſi contra leges quid admiſerint, vel ſi negligentes in munere ſuo obeundo fuerint, coerceri atque puniri eos poſſe. Hinc in *l. 10. C. de LL. & conſtit. princ.* dicitur: *Omnes legibus regantur, etiamſi ad diuinam domum pertineant.* Vbi igitur aliud eſt receptum, ibi id tantummodo beneficio & nimia principum indulgentia obtinere, manifeſtum eſt. vid. Brunn. in *I. eccl. l. 1. c. 2. §. 3. 4. & ſeq.* Grot. *de I. S. P. circa S. cap 9.* §. 17. in quo §. locum ex Politia Anglicana, apprime huc facientem, allegauit: *Eccleſiaſtica iurisdictio plane regia eſt, coronæ & dignitatis veſtræ regiæ prima, præcipua, indiuiſibilis pars: Eccleſiaſticæ leges regiæ leges ſunt, neque alibi oriuntur, neque aliunde ſuſtentantur aut fulciuntur: penes eccleſiaſticos iudices per Archi-Epiſcopos & epiſcopos deriuata a regia poteſtate iurisdictio eccleſiaſtica conſiſtit.*

§. XXV.

§. XXV. Quamcunque vero curam & ſollicitudinem princeps in regenda & adminiſtranda republica ſua adhibeat, nulla tamen conſilia ipſi feliciter ſuccedent, niſi & vndequaque bene circumſpiciat, ne doctores illi eccleſiarum, ſpecie religionis & articulorum fidei, falſa atque peſtilentiſſima dogmata, tam veræ pietati, quam tranquillitati publicæ aduerſa atque contraria, diuulgent, & in ſcholis atque eccleſiis introducant. Qualia ſunt; hæreticis non eſſe ſeruandam fidem; principem hæreticum impune poſſe occidi; in ſacerdotes ſummo imperio ciuili nullam eſſe poteſtatem; Papam poſſe inſtituere, & ſolio deiicere reges; item, doctrinæ Ieſuitarum de reſeruationibus mentalibus, & Anabaptiſtarum de non tolerando magiſtratu ciuili; innumerabilesque aliæ, quæ vel iam inuentæ ſunt, vel adhuc quotidie a prauis mortalibus excogitantur, & ad poſteros propagantur.

§. XXVI. Qua propter non ſpernendum illud Hobbeſii *de ciue c. 13 ſſ 8 Sunt libri ſcripti a Romanis ciuibus florente Democratia aut recens extincta, nec non a Græcis florente republica Athenienſi, tum præceptorum tum exemplorum pleni, quibus ingenium vulgi regibus ſuis infeſtum redditur, idque ob nullam aliam cauſam, quam quod ab hominibus perſidis perpetrata flagitia in illis libris laudari vident, nimirum regicidia, ſi modo reges, antequam occidunt, tyrannos vocent. Verum ingenium vulgi corrumpitur adhuc magis a lectione librorum, & auditione concionantium eorum. qui regnum in regno, eccleſiaſticum in ciuili, eſſe volunt. Hinc enim pro Caſſiis & Brutis oriuntur Raualliaci & Clementes, qui, quum reges ſuos occidendo ambitioni inſeruirent alienæ, Deo ſe ſeruire arbitrabantur.* Ita de eadem re Puffendorffius diſſerit *de O H. ac C. lib. 2 c 7. § 8. Quum ſingulorum actiones a ſua cuiusque opinione regantur; plerique autem de rebus ita ſoleant iudicare, prout aſſueuerunt, & prout communiter iudicari vident: pauciſſimi proprio ingenio vera & honeſta diſpicere queant: inde ciuitati expedit, vt publice eiusmodi doctrinis perſonet, quæ cum recto fine & vſu ciuitatum congruunt, ſimulque animi ciuium a puero iſtis imbuantur. Eiusmodi igitur doctrinas qui publice doceant, ſummi imperii eſt conſtituere.*

C §. XXVII.

§. XXVII. Minime vero illud tam crude explicandum, ac ſi principi liceat cultum Dei ad vſum ciuitatis, aut regulas politicas formare, quo nomine quondam Pufendorffius a Ioſua Schwartzio, grauiter quidem, ſed falſo incuſatus eſt. Eiusmodi enim religionis mercimonium, quod ex recentioribus approbaſſe vulgo creditur Machiauellus in profanis ethnicorum regibus prudentia videri poſſet, vt & propterea Numa Pompilius cum Aegeria Nymphia ſe arcanos congreſſus, Lycurgus vero & Scipio Africanus cum Apolline, aliisque diis, deabusue, mutua colloquia habuiſſe olim iactati ſunt: *Chriſtianos autem principes ea decet ſententia, amorem & timorem Dei O. Max. feliciſſimam eſſe gubernandi populos artem, neque ſine vltimo ſcelere nomine diuino abuti licere, ad tegendas ambitionis & auaritiæ nefarias artes.* Forſtnerus ad Tacit. *pag. m. 69.* Et iterum *pag. 161. Omni ſcelere maior improbitas eſt, religione non alio ſine vti, quam regnandi inſtrumento.*

§. XXIIX. Iam impiam autem ſententiam citato Puffendorffio, omni laude digniſſimo, nunquam in mentem veniſſe, conſtat ex eius *lib. 7. cap. 4. §. 8. de I. N. & G. ex Apolog. §. 6 it. ex examine doctrin. cap. 6.* vbi vberrime declarat, ſe non agere de religione, quatenus credenda tradit, nec ſtatuere, principem poſſe contra reuelatam Dei voluntatem nonnulla præſcribere, aut religionem ad arbitrium ſuum accommodare; ſed ſe agere tantum de falſis doctrinis *ethicis & politicis*, quæ ſub ſpecie religionis alicubi obtruduntur, & ad exitiabiles morbos in republica producendos aptæ ſunt. *Cultus vero Dei,* inquit in *§. 6. ſuæ Apologiæ, preſſe conſideratus ex altiore principio eſt deriuandus. Sed hoc dico. Nulla dogmata moralia, qualia omnem fere religionem comitantur, contra ius naturale & ſanam politicam pugnantia, ſub ſpecie religionis obtruſa, in ciuitate eſſe toleranda.* Recte igitur harum doctrinarum examen, & proſcribendi eas poteſtas, imperio ciuili tribuitur, idque absque vllo periculo veritatis aut iuſtitiæ, quum nulla vera doctrina paci per ſe ſit contraria; quæ vero illi repugnat, vera atque ſana eo ipſo eſſe definit, niſi etiam pacem & concordi-

am

am dictamini rationis ac voluntati diuinæ repugnantem dicamus.

§. XXIX. Vti vero vana ſine viribus voluntas, ita quoque propter prauitatem humani ingenii, quod in vetita ſemper nititur, & imperio reluctatur, leges ſuperuacuæ videntur, niſi legislatori poteſtas competat, malum aliquod repræſentandi ac infligendi illis, qui contra tendere amant. Hinc & iurisprudentes duas perfectæ legis partes eſſe ſtatuunt, vim ſcil. directiuam & coactiuam, ſeu ſanctionem pœnalem, quam tamen vtramque in legislatore, cui & cuſtodia & executio legum commiſſa eſt, coniunctam eſſe oportet. Principi igitur circa ſacra non ſolum omnis adminiſtratio, & facultas in vtilitatem reipublicæ dirigendi actiones clericorum per promulgatas leges, ſed pleniſſimum imperium in quoscunque competit, quod facultatem coercendi immorigeros ac ſegnes vtique comprehendit, quum conceſſo iure media quoque hoc ius tuendi conceſſa ſimul cenſeri debeant. *Pariſienſis* verba de eo ſunt hæc in *tr. de poteſt. reg. & pap. c. 21 Licitum eſt principi, abuſum gladii ſpiritualis repellere eo modo, quo poteſt etiam per gladium materialem, præcipue, vbi vſus gladii ſpiritualis vergit in malum reipubl. cuius cura regi incumbit, aliter enim gladium ſine cauſa portat.* Neque duntaxat hoc poterit ſumma poteſtas per modum pœnæ, ſed etiam per modum cautionis, puta ſi paſtor a plebe rapiatur in materiam tumultus quod forte ſine crimine eius accidere poteſt; niſi enim hoc non poſſet ſumma poteſtas, respubl. ad tuendam ſecuritatem ſuam ſibi non eſſet αὐτάρκης. Grot. *de I. S. P. circa ſacra cap. 10.* §. *33.* Conf. Ziegl. *de iur. Mai. lib. 1. c. 1 8* §. *5.*

§. XXX. Quales autem pœnæ ſingulis caſibus ſumendæ ſint, neque ius naturæ, neque S. Scriptura determinant, ſed definiendas illas humanæ poteſtati relinquunt, vt, pro leuitate aut grauitate delictorum. Princeps poſſit reos, iudicio arbitrioque ſuo, vel ad tempus, vel in perpetuum, ab officio ſuſpendere, vel carceri mancipare, aut mulcta afficere, aut omnino denique ca-

Digitized by Google

pire plectere, de quibus hic fuſius agendi locus non eſt.

CAPVT II.

DE

FORO COMPETENTE EX SVBIECTIONE CLERICORVM SVB POTESTATE CIVILI, NON ADMISSA IN IVRE CANONICO.

SVMMARIA.

COnnexio huius cum præcedenti capite, §. I. Differentia iur. can. a iure diu. in præſenti materia, quod ſcil. Ius can. in vna eademque ciuitate duo. S imperia admittat § II. quodque imperium eccleſiaſticum ſuperius ſit ciuili, eiusque ratio, §. III. Idem approbatum in I. Sax. §. IV. ex quibus colligitur, ius cànonicum iuri diu. in eo aduerſari; & ſubiicitur diſpoſitio huius capitis. §. V. De charitatis iudicio primitiuæ eccleſiæ. §. VI. Non improbauit D. Paulus magiſtratum ciuilem, ſed commendauit ſaltem amicabilem compoſitionem, §. VII. quam primis temporibus etiam ſeruauit eccleſia. §. VIII. De origine audientiæ epiſcopalis. §. IX. X. & XI. De origine atque incrementis imperii papalis, §. XII. & XIII. De tyrannide Hildebrandi VII. Papæ, aliorumque Pontificum. § XIV. -- XV. De fraudibus & machinationibus Pontificum quibus ſibi imperium compararunt §. XVI. & XVII. Recenſentur principia iur can. ad firmandum Papale regimen adaptata §. XIIX. Concluſiones inde eliciuntur, præcipue vero illa, quod Papa, tanquam S. legislator totius terrarum orbis legibus ſuis clericos a ciu. poteſtate exemerit. § XIX. & XXI Papa ſub nomine ſerui ſeruorum dominus dominantium eſſe cupit. §. XX.

§. I.

PErfecta itaque tam naturali, quam poſitiuo diuino iure, quibus vnica tantum datur in qualibet republica ſumma poteſtas, cui omnes in ciuitate exiſtentes, ſiue clerici ſint, ſiue aliæ perſonæ ſeculares, ſubeſſe, eique non modo, ſed & inferiori magiſtratui, a S. imperio conſtituto, parere atque obedire

Digitized by Google

dire tenentur; vlterius iam inueſtigandum erit, in quantum illi iuri decreta conciliorum atque pontificum, quæ nobis in corpore iuris canon. exhibentur, vel conueniant, vel ab eo diſcrepent.

§ II. Magnum autem inter hoc & dicta iura diuina verſari diſcrimen deprehendimus, dum ius can. valde in eo a vero iuſti, rectæque rationis, ac voluntatis diuinæ tramite receſſit, quod miniſtros verbi diuini vna cum familiis ſuis a ſeculari ICtione eximat, per *cap. 12 X. de for. compet.* eoque duplex in vna ciuitate ſummum imperium, & ciuile & eccleſiaſticum, introducat, vid. *§. 5. cum ſeq. capit. 1.* it. *can. 10. diſt. 96.* & Lancell, *in inſtitut. iur. can.* qui hanc duplicem poteſtatem ita exponit, *lib. 3, tit. 1.* § *2. - - duo autem ſunt,* inquit, *quibus principaliter orbis regitur, auctoritas ſacra Pontificum, & imperialis ac regia poteſtas. Vnde, ſicut ciuilium legum non niſi ciuilis debet eſſe executor, ita etiam eccleſiaſticarum eccleſiaſticus iudex eſt adminiſtrator.* Atque hic quidem ſatis adhuc modeſte.

§. III. Alii Pontificiorum videntur eſſe paulo impudentiores; non enim contenti ſunt hac nuda exemtione ac liberatione clericorum a iudicio ciuili, ſed inaudito atque intolerabili quodam faſtu adſtruere haud verentur. Duas non modo inueniri ſummas in qualibet republica poteſtas, eccleſiaſticam ſcil. & laicam, ſed hanc quoque *eminenter* & *virtualiter* contineri in illis eccleſiaſtica, & ſicut aurum ſuperat plumbum, *dicunt,* altitudine ſuæ quidditatis ſeu eſſentiæ, ita poteſtatem eccleſiaſticam ſuperare mere laicam ſua eſſentia & eminentia, & eminenter continere illam; ſicuti etiam anima dominatur corpori, ita eccleſiam dominari debere politiæ. Bellarm. *c. 6 l 5 de Roman. Pontific.* Conf. Ziegler. *ad Lancell. lib. 3. cap. 1.* §. *2. ad verba: Duo enim ſunt.* Nec ipſum pudet Innocentium III. Papam huic ſententiæ ſuffragari *in cap. 6. X de maior. & obedient. Sed pontifex in ſpiritualibus antecellit; quæ tamen ſunt temporalibus digniora, quando anima præfertur corpori.* Idemque rationem huius regiminis papalis addendo in eodem capita pergit. *Fecit Deus duo magna liminaria in firmamento cœlis luminare maius, vt præeſſet diei, & luminare minus, vt præeſſet nocti:*

vtrumque magnum, ſed alterum maius: Ad firmamentum igitur cœli, hoc eſt, vniuerſalis eccleſiæ, fecit Deus duo magna luminaria, id eſt, duas inſtituit dignitates, quæ ſunt pontificialis auctoritas, & regia poteſtas. Sed illa, quæ præeſt diebus, id eſt, ſpiritualibus, maior eſt, quæ vero carnalibus, minor: vt, quanta eſt inter ſolem & lunam, tanta inter pontifices & reges differentia cognoſcatur.

§. IV. Vetus ius Saxonicum eodem modo diuiſit S. imperium, & vocauit hancce duplicem poteſtatem duos gladios, quorum alter ad pontificem, alter vero ad imperatorem pertineret. vid. Spec. Saxon. *lib. 1. art. 1.* Nec mirum illud, quum compilator eius pontificiæ doctrinæ addictus, ac præceptis inſtitutisque iuris papalis edoctus, multa, quæ in iure can. reperiuntur, huic ſpeculo inſeruerit. Quare dubitandum non eſt, quin ex eodem fonte hanc hauſerit diuiſionem, præſertim vero apparebit illud, ſi *extrauag. commun. Vnam ſanctam,* inſpiciamus; *In hac eiusque poteſtate duos eſſe gladios* &c. & gloſſam *in cap. venerabilem, de elect.* ad verba: *ſuperiorem. Papa eſt ſuper omnes & conſequenter etiam ſupra imperatorem. Chriſti crux antecellit cæſaris aquilas; gladius Petri gladio Conſtantini, & Apoſtolica ſedes præiudicat imperatoriæ poteſtati.*

§. V. Quum igitur cognoſcamus, conſtitutiones hiſce pontificum & canones illos patrum ſanctorum, quibus ſibi magno conatu ac elato ſupercilio imperium aliquod tribuunt, iuri diuino, naturali ac poſitiuo e diametro, vt ita loquar, oppoſitos eſſe: iam operæ pretium erit, paucis adhuc præſenti capite, tum in originem atque progreſſum & exemtionis & imperii clericalis, tum in effectus & iniquitatem eius indagari.

§. V. Principio in eccleſia Chriſtiana, ſeu cœtu fidelium, nulla plane differentia erat inter clericos & laicos, adeoque nullum propterea diſtinctum iudicium, eccleſiaſticum & ſeculare, neceſſarium erat; ſed omnes indiſtincte, in externis ac publicis rebus ſuis, obtemperabant magiſtratibus, paganis, duris, & nimium ſæpius in ipſos ſæuientibus. Ceterum priuatim ſeſe omnes vno quaſi nomine appellabant fratres & ſorores, omni-

vmque

vmque vna erat voluntas &anima, teſtante S. Scriptura, Act. *cap. 4. v. 32.* ex quo etiam notiſſima illa communio bonorum orta eſt; quæ nullas fere lites ab initio admittebat. Memores enim diuini præcepti, de dilectione aliorum, quod toties Chriſtus, tamque ſerio diſcipulis ſuis inculcauerat, omnes eo tempore Chriſtiani ardenti adhuc amore, pietateque, mutuo ſeſe complectebantur, quo fiebat, vt illatas iniurias offenſasque vel lubenter ſibi inuicem condonarent, vel absque vlla contradictione in laude atque arbitrio reliquorum fratrum & fidelium acquieſcerent; atque hoc pacto facili admodum negotio tunc omnes lites atque controuerſiæ compoſitæ ſunt. Ad quam conſuetudinem reſpiciens D. Paulus eos reprehendit, qui malebant iudicari a paganis, quam ab eccleſia; iuſſitque, vt in poſterum potius omnes quæſtiones ancipites atque difficiles iudicio vel totius eccleſiæ, vel quorundam fidelium, ſubmitterent, rixasque, forſan, exortas, a fratribus ita dirimi paterentur. *Numne eſt inter vos ſapiens quispiam, qui poſſit iudicare inter fratres? Ad opprobrium veſtrum illa profero: aut neſcitis, aut iudicaturos eſſe ipſos angelos, quanto magis hæc terrena atque ſecularia*? Paul. *1. Corinth. 6.*

§. VII. Monenda vero hic nonnulla ſunt, ne quis peruerſo pontificiorum more concludat, ac ſi hic Apoſtolus Paulus ciuili magiſtratui poteſtatem iudicandi de clericis, eorumque cauſis, ademerit. Iſte enim locus non ſolum de clericis, ſiue miniſtris verbi diuini, ſed de interna eccleſia, & ſic de laicis quoque agit; deinde etiam iubet Apoſtolus, omnes contentiones *priuatim* (non ergo *per modum proceſſus*) inter fideles dirimi ac tolli, ne in vulgus exeant, atque erumpant, & ne impii Iudæi ac gentiles, vt tunc ſolebant, calumniandi, inuehendique vehementer in conuerſos occaſionem inde arripiant.

§. IIX. Hunc morem deinceps in decidendis dubiis quæſtionibus ſeruauit ſemper eccleſia, ac propterea Clementis *in epiſt. ad Iacobum* Roma Hieroſolymam an. 68. ita ſcribit: *Si qui ex fratribus negotia habent inter ſe, apud cognitores ſeculi non indicentur ſed apud*

apud presbyteros eccleſiæ, quicquid illud eſt, & dirimatur, & omni modo obediatur ſtatutis eorum. Vid. *can* 32. *C. XI, q.* 1. Marcellinus *in epiſt.* 2. *Quæcunque contentiones inter Chriſtianos ortæ fuerint, ad eccleſiam deferantur.* Epiſcopi, tanquam proceres & antiſtites eccleſiæ, cognitioni huic præerant, magis tamen, vt Tacitus de ducibus veterum Germanorum refert, auctoritate ſuadendi, quam imperandi, & magis ex arbitrio atque compromiſſo diſceptantium, quam diuino præcepto, quod Hieronym. *in comment. ad Titum. cap.* 1. confirmat: *Nouerint epiſcopi, ſe magis conſuetudine, quam diſpoſitionis dominicæ veritate Presbyteris eſſe ſuperiores.* Imo, antiquus ille eccleſiæ modus tollendi controuerſias amicabilis quædam compoſitio erat, violenta enim media non habebat, adigendi ac compellendi renitentes ad obſequium, ſi qui forſan ſententiæ latæ vltro morem gerere recuſabant.

§. IX. Sed quum poſtea ipſi principes & imperatores Chriſtianæ religioni nomina ſua dediſſent, ſubito factum eſt feruore nimio religionis, ſeu potius ſuperſtitione, vt Conſtantini, Marciani, Iuſtiniani ac reliquorum imperio, clerici tum in genere varia priuilegia, multasque immunitates, & a ICtione ſeculari, & ab oneribus publicis, tum epiſcopi in ſpecie ICtionis veræ ſpeciem impetrauerint, quæ epiſcopalis audientia dicitur, de qua integer titulus in codice noſtro Iuſtinianeo extat. Hinc ait Nicephor. *l. 7. eccl. hiſt. c.* 46. *Permiſit Conſtantinus clericos immunes ac liberos, lege lata epiſcopis dedit ICtionem, & ſuper clericos, & ſuper laicos, tanquam de legatis ſuis, ſi quidam ciuilium iudicum cognitionem declinare voluiſſent & libertatem eccleſiæ lege lata conceſſit.* Et de ICtione epiſcopali Sozomenus *lib.* 1. *hiſt. c. IX*, hanc ſententiam legis conſtantinianeæ commemorat: *vt liceret litigantibus epiſcoporum iudicium inuocare, neglectis, ſi vellent, ciuilibus magiſtratibus, & vt ſententia eorum rata eſſet, & potioris auctoritatis quam aliorum iudicum, atque ſi ab ipſo imperatore prolata fuiſſet; vtque iudices, ſeu magiſtratus, iisque miniſtrantes apparitores iudicata ab his executioni traderent* Conf. *l.* 25. *pr. C. de epiſc. & cler. L.* 1 *& auth. Item nulla; cum auth. ſtatuimus. C. eodem: nec non l.* 7. *&* 8. *C. de epiſc. audient.*

§. X.

§. X. Egregie de eo, quod hactenus aſſerui, diſſerit Petrus Suauis *in hiſtoria conc. Trid. lib. 4.* Poſtquam enim multa de iudiciis charitatis primitiuæ eccleſiæ grauiter enarrauit, ita pergit: *Fecit epiſcoporum id temporis probitas & charitas, vt illorum opinione prope omnes acquieſcerent, paullatimque eccleſiæ cauſam dedit, poſtquam charitas illius refrixerat, & munus a Chriſto illi impoſitum negligenter adminiſtrari cœperat, curam omnem in epiſcopum coniiciendi, ambitio autem, affectus admodum ſubtilis, & animum vmbra ſpecieque virtutis ſeſe inſinuare aptus, perſuaſit epiſcopis obuiis eam vlnis amplexari. Verum iſthæc mutatio ad ſummum non peruenit, niſi poſtea quam a perſecutionibus ceſſatum eſſet. Tunc enim epiſcopi veluti tribunal ſibi erexerunt, quod litigandi cauſis, vna cum acceſſione facultatum temporalium auctis, euaſit ſubito frequentiſſimum. Et iudicii forma, quamuis non eadem erat cum veteri illa, qua de eccleſiæ aſſenſu omnia ſtatuebantur, eandem tamen retinuit ſinceritatem. Vnde Conſtantinus imperator, explorato huius iudicii in controuerſiis terminandis fructu quantumque poſſet vis religionis in capturis & fraudibus actionum detegendis, quas iudices deprehendere non poterant, legem ſanxit, vt a ſententia epiſcoporum prouocatio non eſſet, easque iudices exſequerentur Quin imo, lite coram iudice ſeculari pendente, quicunque eſſet cauſæ ſtatus, ſe alterutra pars, altera licet obluctante. epiſcopum ſibi iudicem depoſceret, illico ad eius cognitionem lis vtique referretur Exinde iudicium epiſcopi cœpit eſſe forenſe, & quum magiſtratum haberet ſententiæ executorem, ICtionis epiſcopalis, item audientiæ epiſcopalis, & ſimilium titulorum nomina ſibi vindicare.* Et paulo inferius: *Hiſce gradibus, quæ charitatis intuitu a Chriſto primum inſtituta correctio in dominationem vertit, &c.*

§. XI. Ex quibus omnibus tandem colligimus, exemtionem clericorum, & epiſcopalem I[illegible]tionem, primariam cauſam & originem ſuam debere Conſtantino imperatori, Qualemcunque vero ille libertatem clericis & eccleſiis conceſſerit, nihilominus tamen ſibi, & ſucceſſoribus ſuis ſummam reipubl poteſtatem, tam in ſacris, quam in ſecularibus reſeruauit, vti latius demonſtrauit Schilt. *in comment de libertat. eccl Germ. lib. 1. cap. 6. §. 3. ſeqq.* Heideegg. *in hiſt. papat period. 2. § 16.*

§. XII. Imperio autem ſubſequentium imperatorum noua

 ac

ac maiori indies incrementa hæc exemtio atque poteſtas ſumſit, idque partim ſuperſtitione ac barbarie illorum ſeculorum, partim etiam peculiari quadam ac mirifica benignitate & libertate imperantium in omnes clericos; qua non ſolum multas immunitates, multamque pecuniam, ſed integras quoque ditiones, & prouincias in illos tranſtulerunt. Quo facto, experientia hic comprobatum eſt, quod in communi alias prouerbio dici ſolet; *Opes & honores mutant mores*. Inflati enim eminenti & ampliſſima dignitate ac potentia ſua noluerunt amplius epiſcopi, ac in primis Romani imperium principum atque imperatorum, vt ſuperius, ferre atque agnoſcere, ſed pedetentim & ſupra illud intolerabili quadam inſolentia atque ſuperbia tumidum caput extulerunt. Quam ob cauſam eos merito etiam, vt ingratiſſimos, inſimulauit Monzambano *in tr. de ſtatu imperii Germ cap. 3. § 12. Enimuero, prout id genus hominum imperii in alios auidiſſimum, ceterorum in ſe poteſtatem ægerrime ſueuit ferre; ita hoc vnum ad perfectam felicitatem deeſſe videbatur, quod in imperatoris manu foret, tam luculenta beneficia diſtribuere, cui eam ob cauſam peculiariter obſtricti cogebantur viuere. Ni ſanctiſſimi ordinis reuerentia obſtaret, improbiſſimos mortalium dicerem, qui munificentia imperatorum, vti euentus oſtendit, valde inconſulta, ad deſtruendum vaſtigium imperatorium ſunt abuſi. Nec libertate dignum putauerim, qui manumiſſorem in patroni loco colere aſpernatur.*

§. XIII. Vt autem finem ſuum eo felicius aſſequerentur, multas vafritia atque calliditate ſplendidiſſimas inuenere fraudes & artes, quibus improuidas, ignaras & minus perſpicaces hominum mentes turpiter fefellerunt, dum ſe nominarent ſucceſſores Petri, cuius verba tanquam diuina & irreprehenſibilia accipienda: hinc inquit Agatho Paga *diſtinct. can. 2. Sic omnes Apoſtolicæ ſedis ſanctiones accipiendæ ſunt, tanquam ipſius diuini Petri voce firmatæ ſint*. Et Nicolaus pontifex ſemet ipſum cum Deo comparat, *can. 7. diſt. 96.* adeoque ſe a nemine iudicari poſſe, arbitratur: *Satis euidenter oſtenditur, a ſeculari poteſtate nec ligari prorſus, nec ſolui poſſe pontificem, quem conſtat a pio principe Conſtantino Deum appellatum: nec poſſe Deum ab hominibus iudicari manifeſtum eſt* Gregorius VII. Hildebrandi nomine alias notus, *can. 9. diſt. ead.* hoc aliis cum ſimilibus illu-

illuſtrare, certiusque reddere cupit: *Quis dubitet enim,* ait, *ſacerdotes Chriſti regum & principum omniumque patres & magiſtros cenſeri? Nonne miſerabilis inſaniæ eſſe cognoſcitur, ſi filius patrem, diſcipulus magiſtrum ſibi conetur ſubiugare, & iniquis obligationibus illam ſuæ poteſtati ſubiicere, a quo credit non ſolum in terra ſed etiam in cœlis ſe ligari poſſe & ſolui.* Conf. *can. 10. 4. & 5. diſt. ead.*

§ XIV. Quum huius Gregorii VII. mentionem fecerim, ſilentio prætermittendum non eſt, quod notanter de eo Heidegg. *in hiſt. papat. period.* 4. §. *79.* ſcribit, apprime enim huc illud facit; *Cumprimis vero,* inquit, *papatus Gregorii VII. Hildebrandini vulgo dicti, pontificium regnum, depreſſa Maieſtate imperatoria, ad ἀκμὴν ſtrenue perduxit.* Et certe mirabile dictu atque auditu eſt, ad quale culmen, & faſtigium eo temporis progreſſu fuerit rabies illa pontificum Romanorum; qui enim omni pietate & obſequio imperatorem, tanquam patronum & defenſorem eccleſiæ, colere & proſequi debebant, hi eundem ſtupenda ſane nequitia ac tyrannide, ſine vlla iuſta cauſa, mirum in modum exagitarunt; quodque nullo iure, neque diuino, neque humano, iis datum erat, hoc ſibi arrogarunt, falſo colore & titulo zeli diuini, dum imperatores ac reges excommunicarunt, regno & imperio ſpoliarunt, idque inaudito exemplo tradiderunt alii, quem magis crediderunt cauſæ ſuæ & improbitati fauere.

§. XV. Sic de eodem Gregorio VII. in hiſtoriis proditum eſt, eum ob friuolas plane cauſas, & de quibus cognitio penitus ad pontificem non pertinet, excluſiſſe non ſolum Henricum IV. imperatorem e gremio eccleſiæ, ſed omni quoque imperio eum interdixiſſe. Quumque ſuperſtitioſa tunc Germanorum gens, veluti attonita hoc anathematis fulmine, & perculſa eius terrore, repente ab eo deſciuerit; eo tandem adactus eſt, vt in Italiam proficiſci, ibique a pontifice, qui tunc Canuſii viuebat, reconciliationem & ſublationem Banni petere, ſibi conſultum ratus ſit. Conſequi vero prius illud non potuit, quam donec ſine calceis ſæuiente hyeme, ieiunus vsque ad veſperam, forfices & ſcopas in manibus habens, Romani pontificis ſententiam grati-

D 2 amque

234

amque præpoſtulabat, & tonſura verberibusque ſe dignum profitebatur. Lehman. *in chron. Spir. lib. 5. cap. 33.* Bruno *de bello Sax. ad an. 1076.* Heidegg. *in hiſt. papat. period. 4.* § *80.* Aſt nihilominus poſtea ſtatus imperii idem papa incitauit, vt Rudolphum Sueviæ & Burgundiæ ducem, contra hunc Henricum, imperatorem ſibi eligerent, quo facto illi coronam cum hac inſcriptione miſit:

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rudolpho.

Nec Fridericus I. ante calamitatum finem vidit, quam Venetiis procumberet ad pedes Adriani III. ac collum ſuum conculcandum ei præberet. Wagenſeil. *de imperat. XI. & XII. ſecul.*

§. XVI. Plura quidem adhuc exempla in teſtimonium deteſtandæ huius ſuperbiæ clericalis adduci poſſent, ſi id mihi anguſti diſſertationis fines permitterent. Merentur interim verba Arniſæi, quæ in libro eius *de ſubiectione & exemtione clericorum* extant *cap. 8.* §. *9.* vt hic inſerantur: *Propterea,* inquit, *primus Henricus IV. expertus eſt tyrannidem pontificiam, quæ, vt ſemel viam ſibi facere auſa fuit, inſtar rapidi torrentis, in ſucceſſores quoscunque graſſari perrexit, alios ad tempus ſaltem demergens, alios prorſus voragine infida, abſorbens. Ita enim tractati & excepti ſunt Fridericus I. ab Adriano IV. & Alexandro III. Henricus V. a Paſchali II. Fridericus II. a Gregorio IX. & Innocentio IV. Conradus IV. ab eodem, Ludouicus IV. a Clemente & Ioanne XXII.* In primis vero obſeruanda ſunt verba, quæ ſequuntur: *In quibus abdicandis quum papæ viderent ſuam poteſtatem contemtui futuram fuiſſe, niſi terrorem religionis admiſcuiſſent, ita ſe geſſerunt, vt ſub ſpecie religionis, non vt poteſtatis politicæ, regno ſpoliati viderentur, quo ſophiſmate non tantum contra imperatores, in quos peculiare quoddam ius ſibi vindicarant, ſed ceteros Monarchas vſi ſunt.* Hoc ſane genus mortalium iniquiſſimum eſt ac pernicioſiſſimum, quod pietatis nomine adhuc abutitur ad celandam fraudem & malitiam ſuam, in quos perfecte quadrat, quod Cicero *lib. 1. de offic. cap. 13.* in genere de iniuſtitia aſſerit, totius iniuſtitiæ nullum eſſe capitaliorem, quam eorum, qui, dum maxime fallunt, id tamen agunt, vt viri boni videantur. Conf. §. *27, præced. cap.* §. XVII,

§. XVII. Quum vero ſagaciſſimi illi mortalium optime animaduerterent, nihil profanis ſuis conatibus magis obſtare, quam verbi diuini maieſtatem, quod tam ſedulo imperantibus obediri præcipit, ac deinde etiam legum humanarum auctoritatem: ergo hanc ingreſſi ſunt viam, vt Cæſareo iuri ius pontificium, diuino vero theologiam ſcholaſticam opponerent, ac ita vtrumque illud grauiſſimum præſidium labefactarent, & conuerterent. Heidegg. *in hiſt. papat. period. 4 §. 95. ſeq.* Hiſce itaque mediis felicius, quam iuſtius, ad eum, quo tendebant, finem peruenerunt pontifices: prohibita enim lectione S. Scripturæ, & introducta philoſophia ac theologia ſcholaſtica a doctoribus & parentibus eius, Lanfranco, Anshelmo, Hugone de S. Victore, nec non a magiſtro illo ſententiarum P. Lombardo, *eccleſia Chriſti alligari cœpit eccleſiæ papæ, & eccleſia vniuerſalis catholica reſtricta eſt ad eccleſiam particularem Romanam, quæ non amplius verbum Dei, ſed decreta papæ, & figmenta hominum profeſſa eſt. Nec libertati Euangelicæ aliquid relictum, ſed paulatim ſubiecta omnia ſunt ſeruituti pontificiæ, vt a ſcriptura, quam a decretis papæ, recedere tutius longe fuerit.* Heidegg. *cit. l.* §. *98.* Schilt. *in comment. de libert. eccl, Germ. lib. 4. c. 3.* §. *16.* Et ſic tandem ſtabilitum atque firmatum eſt regnum tenebrarum.

§. XIIX. Iure vero pontificio omnia ſumma imis mixta, & communis ſalus propter vtilitatem vnius ordinis, vel hominum quorundam in publicam perniciem & calamitatem commutata eſt. Poſtquam enim ſemel papa *can. 7. diſt. 96.* ſuperba Anti-Chriſti voce ſe dixerat Deum, Conf. Ziegl. *ad Lancell. lib. 2. tit. 16.* §. *6. ad verba: Non iam humana*, qui a nemine poſſet iudicari aut redargui, etiamſi innumerabiles populos cateruatim ſecum ducat in gehennam; quia cunctos ipſe iudicaturus, a nemine iudicandus eſt, *per can. 6. diſt. 40. Conf. can. 13. Nemo can. 14. aliorum c. 17. cuncta. can. 9. qu. 3.* it. *gloſſ. ad extrauag. Ioan. XXII. de V. S.* quæ papam *DOMINVM DEVM NOSTRVM* impie vocat; & quia denique Chriſtus beato æternæ vitæ clauigero terreni ſimul & cœleſtis imperii iura commiſit, per *can. 1. omnes diſt. 22.* Sequitur omnino ex

D 3 hac

Digitized by Google

hac egregia Anti-Chriſti doctrina, imperatorem & omnes principes ac reges ſubeſſe debere papæ eiusque poteſtati, quia Dei Chriſtique vices in hac terra gerit, *per can. 10. Duo ſunt. can. 12. Nunquam. diſt. 96. cap. Omnes 14. cap. Sollicitæ. 6. X de maior. & obedient. extrauag. commun. Vnam ſanctam. lib. 1. c. 8. Oportet autem gladium eſſe ſub gladio, & temporalem auctoritatem ſpirituali ſubiici poteſtati.* Nec cauſam eius e longinquo arceſſere opus eſt; eſt enim pontifex cauſa cauſarum, vnde non eſt de eius poteſtate inquirendum, quum primæ cauſæ nulla ſit cauſa Lancell. *lib. 1. cap. 1. de imper. § 1. de ornat. corp. imp. vſ. coronam. q. 2. n. 8* impudentiſſimus papæ aſſentator Marta Neapolitanus *in præf. tr. de Ictione ad Paulum V.* pontificem hanc cauſam allegat: *Tu es vicarius Dei in terris, a quo emanat omnis Ictio, vnicus in orbe pontifex, imperator & Rex, omnium principum ſuperior, rerum & perſonarum ſupremus dominus* &c. Conf. Ludou. Engel. *colleg. iur. can. tit. de maior. & obedient. §. 1. de ſummo pont.*

§. XIX. Ex hoc igitur principio, quod omnis poteſtas ciuilis pontifici ſubiecta, adeoque reges & principes, non niſi magiſtratus ſint, ſubditi nutui paparum, & ab eo dependentes, fluunt porro aliæ doctrinæ iuris canonici, papam ſcilicet

1. Poſſe annullare pacta atque conuentiones principum, ſi abſque conſenſu eius, vel ratihabitione fuerint celebratæ, quod ſuperiori ſeculo denuo quidem; ſed fruſtra tentauit papa contra inſtrumentum pacis Osnabruggenſis. vid. inſtrum. Cæſar. Suec. *art. 5. §. 1. & art. 17. §. 1.* quibus proteſtatio papalis pro inani & nihili publice declarata. Conf. Ziegl. *de iur. Mai. lib. 1. c. 5. §. 20.*

2. Poſſe papam, tanquam ſupremum omnium legislatorem, diſpenſare in omnibus legibus humanis, *c. 20. innotuit. X. de Elect.* Imo & in diuinis, vti multoties fecerunt pontifices, diſpenſando circa matrimonia iure diuino prohibita, vid. Carpz. *in iurispr. conſiſt. lib. 2. tit. 7. d. 109. num. 2 & 3.* quam iniquitatem ipſe pontifex Vrbanus agnouit *in can. 6. Sunt quidam. can. 25. qu. 1.* Conf. Ziegler. *de iur. Mai. lib. 1. c. 7. § 6.* Engel. *in colleg. iur. can. cit. l. n. 8.*

3. Poſſe papam iuramenta relaxare, per *can. 4. Nos ſanctorum.*

rum & c.5. Iuratos. can. 15. qu. 6. Ita ſubditos etiam ac milites ſacramento fidelitatis & ſubiectionis, legitime præſtito, ſæpius abſoluit.

4. Poſſe papam leges ferre ea cum conditione, vt ab omnibus obſeruentur, per *can. 4. Enimuero diſt. 19.* etiamſi iugum imponat, quod vix ferendum per *can. 3. In memoriam diſt. ead.* Et hac poteſtate ferendi leges per vniuerſum terrarum orbem, quam ſibi vindicant pontifices, exemerunt illi non ſolum clericos a poteſtate ciuili, absque vllo conſenſu principum ſecularium, vid. Menoch. *de ICtione lib. 1. cap. 17.* ſed prohibuerunt ſimul quoque, ſtatutis variis pœnis, ne vel laicus vel clericus alium clericum ad forum ſeculare trahat, ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter agat, per *can. 8. Nullus epiſcopus. can. 1. Nemo. C. 3. clericum 6. Nullus clericus. C. 14. Relatum eſt. C. 17. Clericum C. 42. Inolita C. 43. Placuit. can. XI. qu. 1.* Nec clerici quidem ipſi huic beneficio ac priuilegio fori poſſunt renunciare, quum non ſit beneficium perſonale, cui partes pro lubitu reſignare valeant, ſed potius toti collegio eccleſiaſtico indultum, cui neque priuatorum pacto, neque iuramento derogari poteſt. vid. *cap. 12. Si diligenti. X. de for. comp. cap. 18. Significaſti. eod.*

§. XX. Vti vero haſce conſtitutiones omnes pontifices, cum ad auctoritatem & tyrannidem ſuam ſtabiliendam, tum ad ſubuertendam poteſtatem ciuilem, condiderunt. vid Ziegl. *in not. ad Lancell. inſtit. iur. can. pag. 97. 564. 652.* ita vtique verum eſt, quod dixit Ioan. Faber. *in præf. ad inſtit.* papa, qui ſe verbis dicit ſeruum ſeruorum, de facto ſe adorari permittit & regiam poteſtatem vſurpat.

§. XXI. Plures adhuc quidem effectus imperii papalis enumerare poſſem, v. gr. de concurrente ICtione in omnium territoriis ac diœceſibus, mediante qua, omiſſis inferioribus iudicibus, per ſaltum quaſi appellationes ad papam dirigi poſſunt, per *can. 4. Si quis. & ſeq. can. 5. 6. 7. &c. can. 2. qu. 6.* Non indiſtincte tamen per *can. 45. Metropolitanum can. 9. qu. 7.* vide celeberrimi

rimi Dn. Schneideri diſputationem, defenſam ante triennium a me ſub præſidio eius, *de promotionibus per ſaltum, cap. I. § XI.* De reliquis conf. Coruin. *I. ius can. lib. 1. tit. 3. §. 6.* Sed quum iam ad ſequentia progrediendum ſit, breuiter hæc de peruerſa pontificum ac pontificiorum doctrina, ratione fori competentis clericorum, & ſubiectionis in dominationem & imperium mutatæ, ex iure Can. & quantum licuerit, ex hiſtoria adduxiſſe ſufficiant.

CAPVT III.

DE

FORO COMPETENTE ET SVBIECTIONE CLERICORVM SVB POTESTATE CIVILI IN TERRIS PRINCIPVM EVANGELICORVM.

SVMMARIA.

Papa in terris proteſtantium nihil iuris habet in ſacris. §. I. hinc ipſi principes proteſtantes ius circa ſacra exercent; exemerunt tamen ex beneplacito clericos a ICtione iudicum inferiorum. § II & VI. non ex præcepto quodam diuino, ac refutantur contrariæ rationes. §. III & IV. Principes euangelici non ſuſtinent duas perſonas, epiſcopi ſcil & imperantis, ſed vnicam, S. ſcil. principis. §. IV. Ius ciuile & canonicum nos tantum obligat ex receptione & conſuetudine. §. V. Diuiditur forum clericorum in priuilegiatum & commune §. VI. priuilegiato foro regulariter gaudent clerici in omnibus negotiis; communi autem, ſi de ſtatu clericali dubitetur. §. VII. aut, ſi clericus actor ſit., vbi ſimul agitur de foro clericorum in concurſu creditorum it. in cauſa diffamationis. §. VIII. Quær. an citatio, in foro diffamationis emiſſa, præuentionem in ipſo negotio principali inducat? §. IX. De foro clericorum in caſu euictionis § X. de foro clericorum in cauſa geſtæ adminiſtrationis. §. XI. Quid, ſi clericus laico in lite ſuccedat? §. XII. de foro clericorum in cauſis poſſeſſoriis. §. XIII. clericus aufugiens a ſeculari iudice deprehendi poteſt. § XIV. de foro contractus clericorum. §. XV. de foro rei ſitæ clericorum. §. XVI. de foro feudali clericorum. §. XVII. de foro continentiæ cauſarum. §. XVIII. de foro prorogatæ ICtionis, item, de foro voluntario arbitrorum ex compromiſſo. §. XIX. §. XX. de foro delicti clericorum. §. XXI. de foro cambiali. §. XXII. Concluſio §. XXIII.

§. I.

Digitized by Google

§. I.

QVamuis in proxime ſuperiori capite ex principiis iuris can. & ſcriptorum eccleſiæ Romanæ deduxerim, papam ſibi ſoli ſupremam circa ſacra poteſtatem in toto terrarum orbe vindicare, vid. Barboſ. *de iur. eccl. lib. 1. cap. 2.* Dn. Linck *de iur. epiſc. cap. vlt. num. 97. & 98.* & per conſequens clericos poteſtati ciuili plane velle exemtos eſſe in terris principum proteſtantium, tamen nihil iuris, neque in ſacris, neque in profanis negotiis amplius habet præſul ille. Poſtquam enim per transactionem Paſſauienſem de anno 1552. & ſubſecutam religionis pacificationem, iuxta R. I. de an. 1555. §. 20. nec non per inſtrumentum pacis Weſtphalicæ, eccleſiaſtica pontificum Romanorum ICtio in prouinciis ac ditionibus Auguſtanæ confeſſioni addictorum ſuſpenſa eſt: reſtitutum eo ipſo omne ius ſacrorum imperantibus fuit, ac tota illa res rediit ad ſimplicitatem iuris naturalis, ita vt cuius ſit regio, eius quoque ſit religio, ac diſpoſitio circa ſacra & externa cultus diuini, vid. *art. 5. §. 1. inſtrum. pacis Cæſareo Suec.* Vitriar. illuſtrat, *lib. 3. tit. 19. §. 24 ſeq.* Reinking. *de regim. ſec. & eccleſ. lib. 3. claſſ. 1. cap. 10. §. 1.* Brunn. *in I. eccl. lib. 1. cap. 2. § 9.*

§. II. Liberrime itaque principes noſtri, vi ſuperioritatis territorialis ſuis leges præſcribunt in territoriis tam clericis, quam laicis & illis æque ac his certum forum conſtituunt, in quo, ſi opus eſt, conueniri poſſint. Quamuis etiam iure diuino nequaquam imperantibus prohibitum ſit, clericos, tum ratione perſonarum, tum ratione rerum atque cauſarum, inferioribus etiam magiſtratibus ſubiicere; inualuit tamen generali fere conſuetudine principum ac ſtatuum proteſtantium, vt ab inferiorum iudicum cognitione clerici ſint exemti, ac peculiari foro priuilegiato gaudeant, quod doctores iudicium eccleſiaſticum, das geiſtl Gerichte, ſiue conſiſtorium vocant, conf. Brunn *in iur. eccl. lib. 3. cap. 1. §. 1.* Gylman, *in ſymphorem. tom. 1. p. 1. tit. 3. n. 8. vſ. mouet me.* Ziegl. *de*

E *iur.*

iur. Maieſtat. lib. 1. *cap.* 19. § 2. Quod non improbandum, quoniam nulla diſpoſitio iuris diuini adeſt, quæ per modum præcepti principem conſtringat, vt hoc vel illud forum conſtituat.

§. III. Facile ergo iudicium ferri poteſt,de quæſtione: Vtrumne princeps ab hac conſuetudine ſine iniuria recedere poſſit? Negant hic nonnulli, (vid. B. Brunnemannus *in conſil.* 142. *num.* 22.) aſſerentes clericos inferioribus magiſtratibus ſubiici nullo iure poſſe, idque potiſſimum quinque rationibus probare nituntur. 1. Quia hoc priuilegium exemtionis clericorum a ICtione inferiorum iudicum præſcript. immemoriali XII. Sec. munitum. 2. Quia iuri communi conſonum, & ita non abrogandum. 3. Quia tributum eſt a veteribus intuitu piæ cauſæ; quæ autem piæ cauſæ intuitu data ſunt priuilegia, abrogari nequeunt. 4. Quoniam datum eſt hoc priuilegium ob bene merita clericorum. 5. Quia hoc priuilegium deſcendit ex pacificatione imperii, qua ICtio eccleſiaſtica ex iure fiduciario in ſtatus euangelicos collata. Verum, quod pace diſſentientium dixerim, illa ſententia mihi quodammodo dubia videtur, vnde arbitror, iuſte licere principibus, clericos inferiori etiam magiſtratui ſubdere, licet ex rationibus politicis id ſtatim ſuadendum non ſit. Nam 1. poteſtati leges nouas concedendi ac mutandi veteres, tanquam regali eminenti, quod absque contradictione ab imperantibus abeſſe nequit, nullo vnquam æuo ac temporis lapſu a ſubditis poteſt præſcribi. 2. Conſequentia non valet. Quod iuri communi conſonum, illud non eſt abrogandum: multa enim in iure ciuili & canonico, quod vtrumque per ius commune intelligimus, continentur, quæ vel ad ſtatum ciuitatum noſtrarum non quadrant, vel ſi inprimis ius canonicum reſpicias, plane abſurda, adeoque nec recepta, neque vt recipiantur digna ſunt, quo ex genere hæc etiam diſpoſitio eſt, vnde præſcripta iur. communis in noſtris prouinciis recipere & obſeruare, in arbitrio noſtrorum principum poſitum eſſe cenſemus. 3. Quæ a veteribus intuitu piæ cauſæ tributa ſunt priuilegia, reuocari omnino poſſunt, quum factum alterius principis, alte-

alterum non obligat, ſed a voluntate cuiusque imperantis dependeat, quem modum beneficii ſui eſſe velit, vid. *l. 191. ff. de R. I.* Adde, quod prætenſus fauor piæ cauſæ ſæpius nihil ſignificet, præter ſuperſtitionem ac cœcum erga Papiſticum clerum amorem 4. Priuilegia non egrediuntur territorium concedentis, ſiue ad tempus ſolum atque ex nuda gratia, ſiue in perpetuum & ob bene merita, aut titulo quodam oneroſo conceſſa ſint. Quicquid igitur Conſtantinus, Marcianus, Iuſtinianus aliique imperatores conceſſerunt clericis ſuis, illud non poteſt præiudicare principibus noſtris, quum non ſint illorum ſucceſſores, hinc nec factum illorum præſtare tenentur. 5. ICtio eccleſiaſtica non iure fiduciario per pacificationem in ſtatus euangelicos collata, vti diſſentientes ſupponunt, ſed hæc ipſis iam antea competiit, & adhuc competit vi ſuperioritatis territorialis, ſummo imperio analogæ, vti ex *cap. 1.* apparet, atque quum hæc poteſtas circa ſacra a Romanis epiſcopis per tempus aliquod inique vſurpata, & variis machinationibus reſtricta fuerit, tandem huius exercitium legitimis dominis reſtitutum eſt. Illuſtr. Dn. Stryk. *ad Brunn. I. eccl. l. 1. cap. 6 n. 11. §. 6. ad verba: quemlibet ſtatum.*

§. IV. Ex quo ſimul patet, non ſatis accurate doctores nonnullos loqui, qui dicunt, principes euangelicos poſt transactione illam & pacem publicam, duas diuerſas ſuſtinere perſonas, alteram epiſcopi, alteram autem principis ac intuitu prioris epiſcopalem, intuitu autem poſterioris ſecularem ICtionem exercere. Nam ICtio eccleſiaſtica non eſt ſeparata quædam iudicandi poteſtas, a S. imperio independens, ſed potius eidem connexa. Quum itaque illa abuti cœperint epiſcopi, catholicæ religioni addicti, eamque ſibi ſubſequentibus temporibus iniuſto modo arrogauerint, in ipſos etiam principes ac reges, hinc tandem, poſt ſciſſionem religionis in imperio noſtro Germ. ſuſpenſa eſt hæc ICtio clericalis in terris principum euangelicorum, quo factum, vt hi iam libere poſſint omnia maieſtatis iura, etiam circa ſacra exercere, niſi quatenus LL. imperii fundamen-

talibus impediantur. Hinc non dubito quoque, quin principes noſtri imperii, vi ſuperioritatis, territorialis poſſint iudicibus inferioribus imperium in clericos committere, quum hoc nullibi, neque iuri diuino, neque LL. imperii fundamentalibus, contrariam eſſe deprehendatur. Ita in Marchia Brandenburgica clerici ſortiuntur forum in cauſis ciuilibus, perſonalibus etiam, coram patronis ſuis, vid. *receſſ. prouinc. de an. 1633.* Illuſtr. Dn Stryk *in not. ad Lauterb. tit. de iudic. p. m. 104.* ad vocem *Clericus.* E contrario in Saxonia nobilis clericum coram conſiſtorio conuenire debet. Carpz. *in proceſſ. tit.* 1 *art. 2.*

§. V. Præterea quamuis etiam in territoriis proteſtantium, vna cum ICtione pontificia, ius quoque canonicum ſeu pontificium abrogatum eſſe cenſeatur: nihilominus tamen recepta ſemel auctoritas eius in nonnullis materiis, in quibus æquitatem quandam ac pietatem præ ſe ferre videtur, non quidem ex pontificis poteſtate, vti in regionibus Romano-Catholicorum, ſed ex conſuetudine & moribus, tacito conſenſu noſtrorum principum approbatis, valet, ac proinde conſtat, non in totum, ſed quatenus res in iis propoſitæ vſu obtinent, & cum recta ratione ac diuino iure conueniunt, illud ſequendum eſſe. vid. Reinking. *de regim. ſec. & eccl. lib. 2 claſſ. 2. cap* 7. Ziegl. *in diſſ. de origin. & increment. iur. can.* §. *68* Lauterb. *in comp. iur. in præf. p. 3.* Matth. Stephan. *de ICtione lib. 3. part. 1. c. 3. n. 23.* Simili ratione, qua ius Iuſtinianeum nos non ex autoritate & promulgatione Iuſtiniani vel aliorum imperatorum, ſed ſolum ex conſuetudine, qua illud in imperio, & territoriis principum noſtrorum receptum, & ſtatui noſtro accommodatum viſum eſt. vid. Dn. Linck *in diſc. prælim. ad tr. de iur. templor. n. 35.* Recte igitur & in hac materia doctores noſtri tam in academiis, quam in curiis ad vtrumque illud ius canonicum & Iuſtinianeum eatenus adhuc prouocant, quatenus clerici non ab omni poteſtate ciuili ſed tantum a ICtione inferiorum iudicum liberi redditi ſunt, nihilque, quod vel rationis lumini, vel diuinæ voluntati repugnat, in illis iuribus reperitur: noſtri

noſtri enim clerici iam fere in eodem ſtatu ac conditione viuunt, qua quondam ſub imperio primorum principum Chriſtianorum fuerunt. vid. Dn. Linck. *de iur. epiſc. cap. XI. n. 42. num. 63. & n. 31.* Schilt. *in inſtit. iur. can. lib. 1. tit. 18.* §. 4.

§. VI. Quamuis ergo clerici a ICtione magiſtratus ſecularis exemti generaliter dicantur, vid. *L. 13. C. de epiſc. audient. auth. ſtatuimus. C. de epiſc. & cleric. l. 25. in f. pr. C. eod. cap. Si quis clericus 1. X. de for. comp. & cap. clerici. 8. X. de iudic.* Gail. *lib. 1. obſ. 37. num. 1.* Carpz. *in Ipr. conſ. lib. 3. def. 3. num. 3.* hoc tamen, prout dictum, apud euangelicos ita generaliter non accipitur, ſed ex eorum principiis propoſitio ita formanda, quod regulariter clerici a ICtione iudicum ſecularium, præſertim inferiorum, ſint exemti, niſi forte ratione fortunarum ac rerum immobilium, &c. in ius vocentur, iis enim caſibus forum priuilegiatum ceſſat, quum intuitu temporalium perſonæ eccleſiaſticæ temporali quoque magiſtratui obedire teneantur. Bald. *in cap. 1. num. 4. d. controu. feud. &c.* Carpz. *cit. l. def. 5. & 7.* Mynſing. *cent. 1. obſ. 22. & cent. 4. obſ. 95.* Reinking. *de regim. ſecul. & eccleſ. lib. 3. cl. 1. cap. 10. num. 11. ſeq.* Vnde forum clericorum commode mihi videtur diſpeſci poſſe in *priuilegiatum* atque *commune*, ſiue, in *ordinarium & extraordinarium.* Per *priuilegiatum* intelligo forum eccleſiaſticum, quo clerici omnes ac perſonæ eccleſiaſticæ tanquam *ordinario* ſub iudicio toties gaudent, quoties ſingularem ob cauſam, ſiue rem, non impediuntur, & ad communem reliquorum ciuium iudicem trahuntur. *Commune*, autem clericorum iudicium voco, quod ceſſante priuilegiato, perſonæ eccleſiaſticæ ex iure communi ob certam quandam cauſam, rem vel factum, non vt clerici, ſed extra iſtam functionem, vt alia membra reipubl. ſiue ſocietatis ciuilis, in caſibus ante recenſitis, & deinde fuſius explicandis, ſortiuntur. vid. Schilt. *in inſt. iur. can. lib. 1. tit. 18.* §. *1. litt. D.*

§. VII. Priuilegiato ergo iudicio regulariter gaudent clerici in omnibus actionibus obuenientibus, tam realibus, quam per-

Digitized by Google

perſonalibus, adeo, vt ſi cauſa ſit æqualis atque communis clerico & laico, v. gr. ſi clericus & laicus correi ſunt debendi vel ſocii, nec cauſa diuidi poſſit, ille, tanquam dignior perſona, hunc, veluti perſonam minus dignam, ad ſuum forum eccleſiaſticum pertrahat, Carpz. *lib. 2. reſp. 16. num. 19.* Engel. *in colleg iur. can. lib. 2 tit. 2. p 1. §. 5. n. 47.* Dico tamen *regulariter*, ne & ab hac regula, vti ab aliis, variæ dantur exceptiones, & quidem

1. Si adhuc ambiguum, an quis clericus ſit vel non? ſuper hac quæſtione prius cognoſcere poteſt iudex ſecularis, quia facti eſt, Ziegl. *ad Lancell. lib. 3. tit. 1. §. 6. inf.* Brunn *in I. eccl. lib. 3. c. 1. §. 14.* Quodſi vero iam maior forte pro ſtatu clericali præſumtio adſit, v. gr. ſi antea ſemper habitu clericorum inceſſit, &c. ſtatim remittenda eſt cauſa ad eccleſiaſticum magiſtratum. Hic quidem pluribus adhuc exponendum eſſet, quibus ex ſignis ſtatus clericalis plerumque præſumatur, & quæ perſonæ hoc exemtionis priuilegio fruantur, ſed ne in enumeratione & explicatione requiſitorum, quæ hic vulgo canoniſtæ exigunt, longus nimium ſim, breuiter me remitto ad Dn. Linck. *de iur. epiſc. cap. XI. §. 44.* & Engel. *cit. l. §. 5. num. 42.* Inter proteſtantes vero hoc beneficio gaudent non ſolum primarii & maiorum ordinum clerici, vt ſunt Superintendentes, Profeſſores, Paſtores, Archi-Diaconi & Diaconi, ſed ſecundarii quoque ac minorum ordinum v. gr. ludi moderatores, præceptores ſcholarum, organici, æditui, cuſtodes, aliiue eccleſiarum atque piorum locorum miniſtri cum vxoribus, viduis, liberis & famulitio ſuo. Carpz. in *Iſpr. conſ. lib. 3. tit. 1. def. 6.* Klock. *vol. 1. conſ 39. n. 44.* Linck. *cit. l. n. 64.* Heig. *P. 2. qu. 25. n. 22.* Schilt. *in inſt. I. can l. 1. t. 18.*

§. IIX. Si (z) ipſi clerici ſunt actores, ſequi tenentur forum rei, quamuis hoc forenſe ſit ac ſeculare, per *cap. Si clericus 5. & cap. Quum ſit. S. X de for. comp.* illud enim iuris ordo poſtulat, per *c. actor 3. C. vbi in rem act. iuris. 2. & l. in criminali. 3. C. de ICtione.* Lancell. *in inſtit. iur. can. lib 3. tit. 1. § 5. ibique* Dn. Ziegler. *in not.* Meu. *p. 6. dec. 9. num. 1. & 2.* ita v. gr. (*a*) in caſu ceſſionis bonorum, a de-

a debitore obærato factæ, clerici & eccleſiarum œconomi, ſiue adminiſtratores, citationi iudicis ſecularis vna cum reliquis creditoribus laicis ſe ſubmittere debent, quod male negat Matta *de ICtone P. 4. cent. 1. caſ. 123.* non enim hic reus, ſed actor eſt clericus. Illuſtr. Dn. Stryk. *ad Brunn. de concurſu credit. cap. 1. §. 2. ad verbum: Eccleſiaſticus.* Salgado *in labyr. credit. P. 1. c. 6. num. 8. & ſeq.* Secus ſi contra clericum ipſum concurſus excitetur, hic enim, quia ſic reus fieret clericus, coram iudice eccleſiaſtico quoque inſtituendus eſſet, vid. *cap. Odoardus. 3. X. de ſolut.* Brunn. *in tr. de concurſ. credit. c. 1. §. 2.* Porro (*b*) ſi clericus propter illatas ipſi a laico iniurias agere velit, coram iudice eius competente, ſeculari ſcilicet, illum conuenire debet, niſi forſan in templo durante S. liturgia iniuriæ fuerint illatæ, ſic enim, quoniam illis ſacra turbata, inde fit eccleſiaſtica cauſa, quæ cenſuræ etiam eccleſiaſticæ ſubiacet. Meu. *P. 3. dec. 257. n. 9. ſeq.* Schilt. *in inſt. iur. can. lib. 1. tit. 18. §. 5.* vel niſi aliud etiam conſuetudine obtineat, vid. *cap. Si clericus 5. X. de for. compet.* Engel. *in coll. iur. can. lib. 2. tit. 2. §. 5. num. 41.* Item (*c*) ſi clericus laicum de crimine, delicto, debito, vel alia quacunq; re diffamauit, poteſt ille ab hoc coram ſuo, diffamati ſcil. iudice ſeculari, prouocari, vt vel calumniam ſuam probet, aut perpetuo in poſterum ſileat. Hæc enim eſt practica legis *diffamari. C. de ingen. manum.* & quum de diffamati ſtatu & qualitate aut conditione quæratur, optime de ea re poterit iudex ipſius competens cognoſcere. Ziegl. *dec. 4. p. m. 17.* Imo valet hæc prouocatio quoque coram incompetente iudice, Meu. *p. 3. dec. 212. num. 3.* Neque hic attenditur priuilegium fori, quod clericis alias competit, quia clericus diffamator, veluti futurus actor, iudicem diffamati laici, tanquam rei, ſequi neceſſe habet Meu. *P. 3. dec. 213.* Gail. *lib. 1. obſ. 9. num. 3. & 7.* Brunn. *in l. eccl. lib. 3. c. 1. §. 13.* Alexand. *conſ. 52. num. 4. volum. 2.* Coler. *dec. 263.* Diffamare enim, inquit Gail. *tit. l. num. 4. & 7.* eſt ad iudicem diffamati prouocare, neque prouocans agere videtur, quum diffamatorem ſaltem ad agendum publica auctoritate impellat. Interim, quoniam

propter

Digitized by Google

propter *leg. 20. ff. de ICtione*, extra territorium, ſiue ICtionem, ius dicenti plerumque non paretur, hinc ſi clericus diffamans citandus, conſiſtorium, vt ordinarium eius iudicium, litteris, quas ſubſidiales appellant, requirendum eſt, vt comparitionem, & cetera, quæ ad proceſſum d. legis *diffamari* pertinent, eidem iniungat; ſin vero hoc auxilium ſuum deneget, edictaliter poteſt citari, vid. celeberrimus Dn. Ludouici *in introduct. ad proc. ciuil. cap. 5. §. 3.* Engel. *in coll. I. can. l. 2. t. 2. p. 1. § 7. num. 58.*

§ IX. Hactenus quidem omnes fere doctores conueniunt. Sed vtrum in hac materia citatio quoque præuentionem inducat, & per conſequens, vtrum clericus præciſe coram eodem iudice, qui præparatorium diffamationis iudicium definiuit, principalem actionem inſtituere teneatur, vel an non potius liceat ipſi, alium iudicem, in caſu plurium concurrentium, aut alias competentem, ſi incompetens iudicauit, adire? de eo magna inter doctores diſceptatio eſt. Gailius recte diſtinguit inter iudicium diffamationis & ipſius actionis, ac in priori dicit citationem operari præuentionem non in poſteriori, *lib. 1. obſ XI. n. 3 & 4.* Alii contra defendunt hanc ſententiam non eſſe iuri communis, ſed in praxi cameræ ita obtinere, cuius ICtio quandoque ſolum ſuper ipſa diffamatione, vt in cauſa fractæ pacis, fundata quidem, ſed non in cauſa principali, hinc veriorem eſſe contrariam opinionem putant, quod in principali etiam cauſa per citationem litis pendentia fiat, vid. Engel. *in coll. I. can. lib. 2. tit. 2. p. 1. §. 7. num. 60.* Ioan. Bapt. de S. Seuer. *in rep. L. Omnes populi. col. 14. ff. de iuſt. & iur.* aliique. Sed ſalua res eſt, non enim citatio in diffamatorio iudicio emiſſa litis pendentiam in ipſa principali cauſa inducit, ſed poteſt diffamator in alio iudicio competente agere, Meu. *P. 1. dec. 198.* quia citatio ex lege *diffamari* iniungit quidem, vt diffamator agat, aut vt ſileat, minime vero, vbi agere debeat, neque imploratus iudex certum forum, vbi de principali negotio agatur, præſcribere poteſt, quia de eo nihil in dicto textu reperitur. Conf. Meu. *P. 3. dec. 212. & P. 6. dec. 9. n. 5. & 6.* Zanger. *de except.* *P. 2.*

P. 2. c. 13. num. 14. ſeq. Brunn. *in comment. ad codicem, in hanc legem num. 8. ſeq.* Didac. Couarr. *lib. 1. var. reſol. cap. 18. num. 6.* Limitanda vero hæc aſſertio, niſi forte peculiares circumſtantiæ aliud præcipiant, v. gr. ſi diffamator per rerum naturam actionem inſtituere nequeat, &c. qua de re v. celeber. Dn. Ludouici *in introd. ad proc. ciu. cap. 5. §. 20. & 21.* Ceterum quamuis in foro contra clericum, ſi hic terminos officii ſui in concione vel alibi vere exceſſit, actio ex L. diffamari vindicet locum, prout teſtatur Excell. Dn. Riuinus *in enunciat. iur. ad tit. 1. de off. iud.* § 33. iuſte tamen abuſum huius remedii taxat B. Brunnemannus *in cit. I. eccl. lib. 3. cap 1. §. 13.* vbi grauiter conqueſtus eſt, quod ſuperbi ad criminis ſæpe conſcii homines, interrogati a fido Chriſti miniſtro de crimine, publica & conſtanti fama ad eum delato, & admoniti ſimul, vt in poſterum ab eiusmodi malefactis ac vitiis abſtineant, temere hoc remedio contra illos abutantur.

§. X. Sequitur etiam (:) clericus forum ſeculare in caſu euictionis & denunciatæ litis, ſi ſcil. clericus laico aliquid vendidit, quod per tertium quempiam deinceps ab emtore repetitur ac vindicatur: defenſor enim, qualis hic eſt clericus, non poteſt allegare priuilegium ſui iudicis, ſed tanquam venditor ſequi debet iudicem emtoris ſecularem, per expreſſum textum *l. 49. venditor. ff. de iudic.* vid. Didac. Couarr. *pr. quæſt. cap. 8 num. 3.* Gail. *lib. 3. obſ. 37. num. 7.* Mynſing. *cent. 1. obſ 22. n. 7. 7. & 8. cent. 5. obſ 14. cent. 6. obſ. 33.* qui omnes hanc dicunt communem opinionem, & in praxi vbique receptam, cui etiam ſuffragari videtur gl. *in C. cleric. nullum 11. qu 1.* Neque obſtat contraria ſententia, quam probant Paulus Caſtr. Angelus & Iacob. *in d. l. venditor,* aſſeuerantes; reſponſum huius legis tantum in laicis, non autem in clericis procedere, imbecilli enim nituntur argumento, quod, ſicuti fiſcus venditor in caſu denunciatæ litis cauſam iam in iudicium deductam poſſit ad proprium ac peculiarem fiſci iudicem deferre, per Accurſ. & Bart. *in l. 3. C. de iur. fiſci;* ita quoque clericus ad iudicem ſuum eccleſiaſticum cum tota cauſa admittendus ſit.

F Nam

Digitized by Google

Nam primum nihil ſpeciale hac ex parte de fiſco *in cit. l. 3.* inuenitur, quantumuis Bald. eandem ita explicet; deinde nihil refert priuilegium fiſci quoad alios, quibus idem iure conceſſum non eſt, quia, quod contra rationem iuris eſt receptum, non debet produci ad conſequentias, per *l. 14. ff. de LL. & l. 141. de R. I.* Sed quid, ſi clericus venditor neget, ſe teneri ad defenſionem & euictionem emtori laico præſtandam? tunc vtique coram conſiſtorio, veluti ordinario ſuo iudicio, conueniendus eſt ab emtore, ad id, vt promittat, ſe velle venire, ac cauſam emtoris coram iudice ſeculari defendere, aut omne intereſſe præſtare. Grœneweg. *ad l. 1. C. vbi in rem act.*

§. XI. Subſunt quoque clerici (4) magiſtratui ſeculari, ſi propter adminiſtrationem officii cuiusdam ſecularis, tanquam tutores, curatores, procuratores &c. laici conueniuntur, ac primum quidem adminiſtratori orto nomine ab aliis, durante adhuc officio illo, qnia hic non tam clerici, quam laici, cuius curam gerit, vel mandata exequitur, perſona attendenda eſt, Gail. *lib. 1. obſ. 35. num. 7.* ac deinde finito officio, ac proprio quidem nomine, ſed tamen propter adminiſtrationem, ad rationes reddendas, quam ob cauſam ſe ſiſtere tenetur in foro geſtæ adminiſtrationis, eum enim, qui aliena negotia ſiue ex tutela, ſiue ex quocunque alio titulo, adminiſtrauit, vbi hæc geſſit, rationem oportet reddere, per *l. 1. C. vbi de ratiocin. tam publ. quam priu. agi oport. l. 19. §. 1. ff. de iudic.* quum ibi optima ac veriſſima documenta poſſint exhiberi, vid. *l. 2. C. vbi de ratiocin &c.* Carpz. *lib. 2. reſp. 93.* contra quas leges neminem priuilegiatum ſe tueri poſſe, ſed ſcholarium quoque priuilegium ceſſare, exiſtimat Salgado *in labyr. p. 1. n. 93.* id quod etiam affirmat Franciſc. Munnoz de Eſcobar. *in tr. de ratiocin. cap. 7. n. 8. ſeq.* ea tamen cum limitatione, ſi clericus lucri cauſa adminiſtrationem ſuſceperit, eo enim caſu, quia contra canones deliquit ex ſententia canoniſtarum, priuilegium fori amittit Eſcobar *cit. l. num. 24 ſeq.* Proſp. Farinac. *qu. 8. n. 97.* ſecus vero, ſi vel rei eccleſiaſticæ, vel perſonæ miſerabilis curam ſuſcipiat ex miſericordia,

quum

quum illæ etiam per ſe ad forum eccleſiaſticum ſpectent, harum autem cura in ſpecie clericis demandata ſit. *C. decreuit. 1. diſt. 88.*

§. XII. Clericus (5) forum ſeculare declinare nequit, ſi laico in lite ſuccedat, Panorm. & Felin *in C. Quia. de iudic.* Coruin. *in inſt. I. can. lib. 3. tit. 4 § 7. in f.* quia heres actiones contra defunctum radicatas accipere tenetur, *l. 19. pr ff de iudic.* etiamſi proprio vel communi priuilegio hoc forum alias declinare poſſet, vid. *cit. l. 19. pr.* & Brunn. *in comment. ad hanc legem*, itemque Lauterb. *in comp. iur. tit. de iudic. pag. m. 104.* vbi enim acceptum ſemel iudicium, ibi quoque finiendum eſt, per *l. 30. ff. de iudic.* Conf. Gail. *lib. 1. obſ. 37. num. 8.* Mynſing. *cent. 3. obſ 45. in f.* Quum vero a defuncto laico iudicium ſemel cœptum ſit, ob quaſi contractum inſtantia tranſit ipſo iure in quoſcunque ſucceſſores vniuerſales, vtpote qui in hac lite non tam propriam, quam defuncti perſonam repræſentant, vid. *l. 34. ff. de iudic.* Brunn. *in comment. ff. ad hanc legem. l. 58 ff. de O. & act.* Carpz. *dec. 29. num 11 & 12. it. deciſ. 36. num. 1. & 2.* Ceterum ſi a defuncto laico lis nondum fuerit inchoata, ſeu conteſtata, heres clericus conueniendus erit coram ordinario ſuo eccleſiaſtico magiſtratu, niſi forte adhuc indiuiſa iaceat hereditas, tunc enim propter connexitatem cauſarum aliud dicendum, de qua inferius. Prolixe hac de re egit Couarr. *in pr. qu. cap. 8. num. 4.* Conf. Gail. *lib. 1. obſ. 37. num. 10.*

§. XIII. Agnoſcere (6) iudicem ſecularem tenetur clericus, quando lis eſt ſuper poſſeſſorio rei etiam ſpiritualis; vel quaſi ſpiritualis, v. gr. ſuper poſſeſſione decimarum, iuris patronatus, iuris præſentandi &c. quia tota hæc quæſtio poſſeſſionis verſatur ſolummodo circa factum, an hoc verum ſit, vel non, an clerici poſſideant rem eccleſiaſticam, an ſint v. gr. in poſſeſſione decimas percipiendi, &c. poſſeſſio vero, ſiue nuda inſiſtentia rei, quum facta ſit, temporalis ac minime ſpiritualis eſt, vid. gloſſ. *in cap. litteras. de iuram. calumn.* Gail. *lib. 1. obſ. 37. num. 5.* Carpz. *lib. 1. def 119. n. 7* Klock *vol. 1. conſ 39. num. 1 & 6.* Multis quidem hanc opinionem falſitatis arguit Couarr *in qu pr. cap. 35.* nec B. Brunneman. *in I. eccl. lib. 3. c. 1. §. 31.* cuipiam auctor

F 2 vel

242

vel ſuaſor huius aſſertionis eſſe cupit, quod ſcilicet lis ſuper poſſeſſorio rei ſpiritualis poſſit a ciuili iudice expediri, nihilominus tamen iſta, tanquam verior, & ab erronea pontificiorum hypotheſi magis purgata, in praxi valet, vti deduxit atque teſtatur Gil. integra obſeruatione *lib. 1. obſ. 38.* Neceſſe vero eſt, vt ſolius poſſeſſorii, nec ſimul maxima iuris ac proprietatis ratio habeatur, alias enim ab eccleſiaſtico iudice examinanda foret. Carpz. *cit. l. num. 5 & 8.* Finckelth. *de iur. patron. cap. 8. n. 9.* Mindan. *de proceſſ. lib. 1. cap. XI. n. 22.* Si cui autem foret volupe eſt, rationes in vtramque partem euoluere, legat Couarr. *cit. cap. 35. pr. quæſt.* & Menoch. *de recuper. poſſeſſ. remed. 15. num. 210. ſeq.* eundemque *d. ICtione lib. 2. cap. 18. pag. 154. §. decimus octauus eſt caſus &c.*

§. XIV. (7) Si clerici debitores ſunt in fuga, vel eam meditantur, poſſunt etiam a iudice ſeculari capi, quia fugiendo amittunt priuilegia, & quoniam priuilegia exemtionis &c. ſtrictiſſime explicanda ſunt. Berlich. *P. 1. concl. 76. num. 10. & 11.* Dn. Linck. *de I. epiſc. cap. XI. num. 50.* ita tamen, vt eccleſiaſtico iudici poſtea clericum trahat: extra caſum fugæ autem hoc denegatur ciuili magiſtratui, Berlich. *P. 1. concl. 75. num. 25.* Conf. Felician. de Oliua *de foro eccleſiaſt. P. 2. qu. 22.*

§. XV. Porro expediti iuris eſt, reum, etiam clericum, (8) obnoxium fieri ICtioni laici ex contractu, eo ſc. in loco, vbi contraxit. *cap. volentes. 1. de priuil. in 6to cap. dilecti filii. 17. & C. Licet. 20. X. de for. comp. cap. 1. §. contrahentes eod. in 6to.* Zanger. *de except. P. 2. cap. 1. num. 107. & num. 359. ſeq.* Fruſtra enim inquit B. Brunnemannus, hic de priuilegiato foro contenditur, vbi ex alio capite, loci ſcil. contractus &c. iudex competens eſt, ſed tunc exemtus quis iudicatur ſolum, quando ratione domicilii conuenitur, alias enim nullum eſſet forum ex loco contractus Brunn. *in conſil 70. n. 22. & 23.* Ita recte diſſerit in genere; quam vero exceptionem in ſpecie deinceps ratione clericorum affert, merito reiicio, vtpote quæ nullo fundamento iuris, ſed nudo miniſterii fauore, vti ipſe confitetur, ſuperſtructa eſt, hinc idem

quod

quod reliquis priuilegiatis valet, intuitu clericorum etiam iuris eſſe puto. Conf. Richterus *ad cit. cap. 17. n. 3. & 4. & ſeq. itemque ad cap. 20. X. de for. compet. num. 20. ſeq.* Carpz. *lib. 2. reſp. 29.* Neceſſe vero eſt, vt ordinaria requiſita huius fori adſint. Exigunt autem plerumque ad forum contractus, vt eum in locum ſolutio, ſiue conſummatio contractus vel quaſi deſtinata ſit *l. 21. ff. de O. & A. l. 19. ff. de iudic.* Sin vero de eo nihil expreſſe dictum, reſpicitur ad locum, vbi conuentio perfecte celebrata, indubio enim ibi quoque conſummatio fieri debet vid. *l. 19. § 2. ff. de iudic.* in ſcriptis vero contractus ibi cenſetur perfectus eſt, vbi vtriusque contrahentium conſenſus fuerit coniunctus, argum. *l. 55. ff. de O. & A.* Berlich. *P. 1. dec. 37. num. 2. & P. 2. dec. 181. in fin.* Deinde requirunt, vt reus præſens ſit in iſto loco ſuſcipiendæ expeditionis cauſa, non vt confeſtim diſcedat. vid. Illuſtr. Dn. Stryk. *in V. M. ff. tit. de iudic. §. 23.* Dn. Ludou. *in doctrin. iur. ff. tit. de iudic. §. 17. & 18.* Carpz. *lib. reſp. 30. n. 4 5. 6.* Brunn. *conſ. 195. num. 25.*

§. XVI. Ratione immobilium (9) clericus in foro rei ſitæ ac ſeculari conueniri poteſt, quia hic plane non ad perſonam, eiusque priuilegia, vti fruſtra defendunt Bald. *in auth. clericus poſt pr. C. de epiſc. & cler.* it. Oldrad. *conſ. 83. num. 3. ſeq.* ſed ad rem ipſam reſpicitur, quæ de perſonæ priuilegio nihil participat, vid. *cap. volentes. 1. X. de priuil. in 6to cap. licet. vlt. X. de for. comp. auth. clericus. C. de epiſc. & cler. L. fin. C. vbi in rem act.* Brunn. *in comment. cod. ad hanc legem num. 8.* Richt. *P. 3. dec. 102. num. 30.* it. *dec. 103. num. 58.* Klock. *vol. 1. conſ. 10. num. 176. ſeq. vol. 2. conſ. 54. num. 17. ſeq.* Schilt. *in prax. iur. Rom. quæſt. for. de foro priuil. poſt tit. de iudic. p. 426.* Carpz. *in Iſpr. conſ. lib. 3. def. 7. & dec. 217. n. 8. ſeq.* Gail. *lib. 1. obſ. 37. n. 3. ſeq.* it. *de pignorat. c. 7. n. 3.* Mynſing. *c. 1. obſ. 22. n. 2. & 3. Cent. 4. obſ. 95.* Struu. *in S. I. ciu. ex 9. th. 59.* Brunn. *in I. Eccl. l. 3. c. 1. §. 27.* Couarr. *pr. quæſt. cap. 31.* Mindan, *de proceſſ. l. 1. c. XI. num. 13.* Duaren. *in tit 1. C. vbi & apud quem in integr. &c.*

§. XVII. Propter cauſam feudalem (10) clericus quoque ſortitur forum laicorum, quia natura cauſæ trahit ad ſe perſonam

Digitized by Google

non perſona naturam cauſæ: cauſæ vero feudales ſingulare habent iudicium, ita, vt vel dominus feudi laicus, adhibitis nonnunquam paribus curiæ, vel pares curiæ ſeculares iudices ſint. *cap. ex transmiſſa. 6. & cap. verum 7. X. de for. comp:* *cap. de ceterum. 5. X. de iudic.* Struu. *in S. I F. cap. XVI. th. 4. ſeq. & cap. 1. th. 7. n. 9.* Illuſtr. Dn. Stryk. *in E I. F c. 25. qu. 1 ſeq.* Richt. *in comment. ad cit. tex. iur. can. de for. comp.* Zanger. *de except. p. 2. cap. 1. num. 301.* Gail. *lib. 1. obſ. 37. num. 3* Mindan. *de proceſſ. lib 1. c. XI. num. 12.* niſi feudum ſit eccleſiaſticum, tunc enim propter naturam negotii iudicat præſul illius eccleſiæ vel capitulum.

§. XIIX. Propter connexitatem cauſarum clericus (n) quoque coram magiſtratu ſeculari ac proxime ſuperiore, non obſtante priuilegio & exemtione ſua, ſe ſiſtere tenetur, ne ſcil. actor diverſis litibus diſtrahatur, & licet alias, vti ſupra §. 7. ex Carpz. adduxi, communis dicatur opinio, quod dignior perſona indigniorem, & per conſequens clericus laicum ad ſuum iudicium in communi cauſa attrahat; rectius tamen hoc in ſingulare præiudicium & contemtum politici magiſtratus inuentum, ac per errorem aliquamdiu obſeruatum; hinc merito iterum negligendum & abrogandum eſſe cenſet P. Fridericus Mindanus, in *tr. de continentia cauſ. cap. 4. num. 20. ſeq. cap. 3. num. 20. ſeq.* Etenim conceſſum eſt in iure noſtro, vt actor propter multitudinem rerum aut perſonarum, diuerſo magiſtratui ſubiectarum, poſſit, omiſſis inferioribus magiſtratibus, proxime ſuperiorem omnium implorare, idque ad abbreuiandas & præſcindendas lites ſaluberrime introductum, ne neceſſe habeat actor, actionem ſuam, vti alias deceret, in pluribus iudiciis inſtituere. Nam laicus conventus coram conſiſtorio, æque ac clericus in iudicio ſeculari, incompetentis fori exceptionem illico opponeret: ſuperius autem iudicium, quum vtrique perſonæ competat, declinare hoc modo non facile poſſunt. Aſt quoniam in quorundam territoriis, v. gr. in terris principum Romano-Catholicorum duo ſuprema capita exiſtunt, quorum alterum pontifex in ſpiritualibus, alterum

rum

rum autem princeps in temporalibus ſeparatim repræſentat, manifeſtum eſt, quod in eiusmodi ciuitatibus commune iudicium, tam clerico, quam laico, ſuperius non inueniatur, adeoque ad illud propter continentiam atque coniunctionem cauſarum prouocari nequeat. Quumque igitur cauſæ vel a ſeculari, vel ab eccleſiaſtico iudice inferiore dirimendæ, mirandum ſane non eſt, quod canoniſtæ eccleſiaſticum iudicium hoc in caſu etiam ſeculari prætulerint, quum ex illorum hypotheſi clerici non poſſint a laicis iudicari, & magis deceat laicum, vt ſequatur clericum, eo multo digniorem, quam vt clericus laicum ſequatur. Ex quibus omnibus patet, haud inique ſententiam illam improbatam eſſe a Mindano *cit. l.* Cui adſtipulatur Illuſtr. Dn. Stryk. *in V. M. ff. tit. Quibus rebus ad eund. iud. eat.* § 7. Lauterb. *in comp. iur. tit. eod.* aliique allegati a Menochio *in tr. de A. iud. quaſt. caſ. 371. n. 13. in f.*

§. XIX. Subiicitur etiam clericus (12) ciuili magiſtratui propter prorogationem ICtionis. Eſt autem prorogata ICtio vel neceſſaria, vel voluntaria, prior fit per conuentionem, ac poſterior per renunciationem; de vtraque ſpecie ſeparatim iam pluribus. Et primo quidem clericus actor quo minus coram iudice laici conuenti reconueniatur, nulla fori præſcriptione vel priuilegio ſe tueri poteſt, quem enim quis pro ſe iudicem agnovit, eundem quoque contra ſe approbaſſe cenſetur, hinc actor reconuentus non poteſt vti exceptione incompetentiæ &c. *l. 22. ff. de iudic.* Mindan. *de continent. cauſ. cap. 6. num. 9. ſeq.* Illuſtr. Dn. Præſes *ad Strauch. diſſ. 24. th. 10. p. 356.* Huber *in prælect. ad ff. tit. de quibus ad eund. iud. eat. §. 4.* Gail. *lib. 1. obſ. 37. n. 6.* Mynſing. *cent. 2. obſ. 67. n. 7.* Aliter tamen hæc aſſertio non procedit, niſi ordinaria reconuentionis requiſita concurrant v. gr. quod iudex laicus de cauſa reconuentionis cognoſcere poſſit, de cauſa enim ad cauſam prorogatio non valet, quum reconuentio tantum priuilegium perſonæ, non autem ipſius cauſæ tollat. Finckelth. *de iur. patron. cap. 8. num. 12. & 13.* Quarum itaque cauſarum cognitio iudici conceſſa non eſt, illarum intuitu etiam ICtio eius prorogari ne-

nequit. vid. *l. ſ ff. de ICtione.* Zanger. *de except. p. 2. cap. 1. n. 364. ſeqq.*

§. XXI. Alter modus prorogandi ICtionem fit, vti dictum, per voluntariam iurium abdicationem. Hunc autem modum licitum eſſe in iure, apparet ex *l. 14. ff de ICtione*, vbi dicitur, receptum eſſe, vt ſi quis maior, vel æqualis ſubiiciat ſe ICtioni alterius poſſit ei, & aduerſus eum ius dici. Ita in genere deciſum eſt in iure ciuili. An idem quoque in clericis? negant id canoniſtæ, propter *cap. ſi diligenti. 12. & cap. ſignificaſti. 18. X. de for. compet.* & propter multas quidem, ſed futiles ac nullius pretii rationes, quas vide apud Richterum *in comment. ad cit. textus iur. canonici.* Haud incongrue igitur in terris euangelicorum hanc doctores admittunt renunciationem, quia (1) quilibet poteſt fauori pro ſe introducto renunciare. *l. ſi quis 51. C. de epiſc. & cler.* etiamſi intuitu ſacerdotii conceſſus ſit, per *l. pen. C. de pact. & cap. ſi de terra. 6. X. de priuileg.* Et licet (2) hoc priuilegium ordini ſit conceſſum, conceſſum tamen non eſt ordini ſolum, ſed ſimul ſingulis quodcunque vero vniuerſis ac ſingulis eſt conceſſum, eidem poteſt per ſingulos renunciari. Ziegl. *ad Lancell. lib. 3. tit. 1. §. 4. ad verba: pactionibus priuatorum.* Quo (3) ſimul corruit alia ratio; quod priuatorum pactis iuri publ. non poſſit derogari. Clericus enim renunciando priuilegio fori toti ordini non præiudicat, ſed ſibi tantum, quatenus enim hoc beneficium in fauorem ſingulorum ſimul introductum eatenus quoque illi licite poſſunt derogare. Illuſtr. Dn. Stryk. *ad Brunn. I. eccl. lib. 3. cap. 1. §. 12. ad verba: Et prohibentur clerici &c.* Schilt. *in inſt. iur. can. lib. 1. tit. 18. §. 9.* Dn. Linck. *de iur. epiſc. cap. XI. num. 70.* Et idem omn. *in comment. ad decretal. tit. de for. comp. §. 3.* Ex eodem fundamento liquet etiam, clericum (13) poſſe a laico iudicari eo in caſu, ſi in arbitrum laicum libere conſenſit. vid. Gail. *lib. 1. obſ. 37. num. 11.*

§ XXI. Quod delicta (14) clericorum attinet, conſiſtorium cognoſcit de leuioribus delictis omnibus, quæ pœnam arbitriam, ſuſpenſionem, remotionem, carcerem, mulctam aut aliam cenſuram eccleſiaſticam merentur, aut ſi quid grauius

com-

commiſerunt clerici, quod pœna corporis afflictiua aut plane capitali puniendum, quoad generalem inquiſitionem plerumque adhuc cognoſcit eccleſiaſticum iudicivm, in qua ſi clericum non inſontem deprehendat, remittit eum ad magiſtratum ſecularem, vt hic ſpecialem inquiſitionem contra eundem inſtituat, ac condigna pœna eum tandem afficiat; eccleſia enim a ſanguine abhorret, iuxta *c. 5. & 9. X. de cler. & monach.* Regulariter itaque neque in leuioribus neque in grauioribus clericorum delictis ſeculari iudici cognitio competit, niſi impetrata prius a conſiſtorio licentia, vt vel vlterius crimen admiſſum inueſtiget, vel latam ſententiam exſequatur, vid. Carpz. *in Iſpr. conſ. lib. 3. def. 5.* Theodorici *criminalia cap. X. n. 20. ſeq.* Brunn. *in I. eccl. lib. 3. c. 1. §. 20.* it. *in proc. inquiſ. cap. 10. num. 17.* Dn. Linck. *de I. epiſc. cap. XI. n. 69.* Schilt. *in inſt. I. C. lib. 1. tit. 18. §. 7.* Ita communiter obtinet: Rectene vero clerici in criminalibus exemti ſint a laico magiſtratu, vel non? eleganter disquirit ac negat Zieglerus, quia reatus omnem dignitatem, omneque priuilegium exuit, & quia multum intereſt reipubl., ne delicta maneant impunita, cit. Dn. Ziegler. *ad Lancell. lib. 3. tit. 2. §. 6.* ad quem me breuitatis cauſa remitto. Cæterum ipſi Doctores Pontificii multas exceptiones ab hac regula adducunt, v. gr. ſi clericus delinquens in habitu laicali fuerit inuentus, dicunt, eum poſſe a iudice ſeculari puniri, item ſi crimen fuerit enormiſſimum, vti eſt aſſaſſinii, &c. de quibus exceptionibus vid. Menoch. *in tr. de ICtione lib. 2. cap. 20. p. 160. ſeq.* Conf. Theodorici *Criminalia cap. 10. n. 21. ſeq.* it. *cap. 4. num. 16. ſeq.*

245

§. XXII. Coronidis loco paucis quæro adhuc, (15) quale forum clericus in cambialibus cauſis ſortiatur? R. conſiſtorium, quia ſubeſt perſonalis obligatio, in perſonalibus vero regulariter clericus coram conſiſtorio conueniendus, niſi aliud forſan conſuetudine receptum ſit, de quibus vid. D. Ziepffel. von Wechſel-Brieffen ſect. 1. p. 22.

§. XXIII. Hæc ſunt, Lector Beneuole, quæ de hac materia diſſerere inſtitui; quodſi me in quibusdam adhuc erraſſe deprehendes, cogites, me eſſe hominem, adeoque nihil humani a me alienum putes. DEO autem ter O. Max. cuius ope feliciter omnia ad finem perducta, & cuius diuinæ gratiæ futuros meos labores quam humillime commendo, ſit laus, honor & gloria immortalis.

F I N I S.

NOBILISSIMO ET CLARISSIMO

DOMINO CANDIDATO SVO

S. P. D.

PRAESES.

LEgi diſputationem tuam inauguralem de ſubiectione clericorum ſub poteſtate ciuili eorumque foro competente, eamque tibi reddo, vti eam mihi exhibuiſti. Neque enim, quod mutatione aut correctione opus haberet, deprehendi. Quin potius tibi de ſpecimine tam erudito diligentiae et profectuum tuorum animitus gratulor, ac vt mox fructus vberes colligas vitæ hactenus in academiis tam laudabiliter peractæ, ſincere apprecor. Cogitabam equidem nonnulla diſſertationi tua addere de ori-

246

Digitized by Google

gine ac progreſſu conſiſtoriorum in terris principum proteſtantium, ex magis genuinis fontibus iurisprudentiæ pariter ac doctrinæ ciuilis, quam vulgo facere ſolent, qui de hac materia in ſcriptis & tractatibus diſſeruerunt. Volebam & cauſas exponere, cur in ciuitatibus quibusdam imperialibus Euangelicæ religioni addictis Conſiſtoria non ſint in vſu. Sed impediuerunt me labores alii, qui ſeponi ad tempus non poterant, vt meditationes iſtas in chartam coniicere & diſſertationi tuæ adiicere mihi non licuerit. Quare tu ipſe forſitan in ſecundis curis his & ſimilibus obſeruationibus theſes tuas auctiores reddes. Vale interim, & quod hucusque præſens feciſti, etiam in poſterum abſens me amare perge. Dabam d. 24. Iunii anno MDCCVIIII.

Ingra-

Digitized by Google

INgratas poſtquam terras Aſtræa reliquit,
Iurgia mortales impetuoſa trahunt:
Diſcordant calidi Proceres, plectuntur Achiui:
Venditor atque emtor litis amore furunt:
Lis agitat Clerum, & ſacro ſe corpore miſcet,
Deque ſuo Clerus litigat vsque foro.
Hunc tam perplexum ſoluis, Doctiſſime, nodum,
Atque noua ſolers tendis ad aſtra via:
Applaudo, & voueo: Coeptis adſpiret Olympus,
Et ſtudiis reddat praemia digna tuis:

SAMVEL STRYKIVS, IC.

PRAENOBILISSIMO DN. CANDIDATO

S. P. D.

IACOBVS FRIDERICVS LVDOVICI, PP.

REquiritur præcipue a Iuris Candidatis, qui ad ſummos honores ſeſe admitti petunt, vt curſum, quem vocant, ſtudiorum ſuorum probe abſoluerint. Tempus abſoluendo huic curſui præfinitum olim quadriennium erat, in cuius locum Iuſtinianus in conſtitutione de ratione & methodo iuris docendi ad anteceſſores quinquennium ſubſtituit, hodie triennium habemus, ſi quis ad canonicatum adſpirare velit, de cætero certum

G 3 ter-

terminum non obſeruamus. Neque etiam tali termino in vniuerſum opus eſſe exiſtimo, alii enim ante legitimum etiam tempus rationem bene conſtitutam & eruditionem bene firmatam habent, aliis vero etiam id ſupergreſſis mens nondum ſtabilita eſt, nec eruditio obtigit. Ergo ad ingenii alacritatem huicque coniunctam aſſiduitatem primario reſpiciendum, & iuxta hæc tempus ita determinandum, ne, dicente Petronio, cruda adhuc ſtudia in forum impellamus. Præſumtionem operatur, vixiſſe in academia celebri: viros celeberrimos audiuiſſe: per multos annos ibi ſubſtitiſſe: libros vtiles ſibi comparaſſe, & quæ ſunt ſimilia; ſed præſumtio ſolum eſt, quæ per contrarii probationem eliditur. Olim pro omni experimenti ad commendandam artis autoritatem medico ſuffeciſſe dicit Ammianus, ſi Alexandriæ ſe dixerit eruditum; ſed tamen Iuſtinianus ſe audiviſſe aſſerit, quod etiam in Alexandrina ſplendidiſſima ciuitate homines imperiti deuagentur, & doctrina diſcipulis adulterina tradatur. Multi per multos annos etiam in Academiis ignauiæ litant: alii mox recedunt, reapſe currentes, vt nomen & omen habeant: multi nitentes libros eosque multos poſſident, ſed in eorum interiora non penetrant, quibus vetuſtum illud iure occini

poteſt:

poteſt: *ſi tua charta cadat, ſecum ſapientia vadat.* Quid de Te nunc dicam, doctiſſime Candidate? Vixiſti in academia celeberrima: Viros illuſtres, qui famam eidem iam dudum conciliarunt, aſſidue audiuiſti: per multos annos curſum tuum continuaſti: non ſolum vero audiuiſti, ſed etiam intra parietes Tuos euoluendo, repetendo, meditando, tempus conſumſiſti. Neque pro Te præſumtio ſolum militat, ſed plena in promtu adeſt probatio. Teſtis eſſe poſſem de eruditione Tua, quam in collegiis priuatiſſimis, iisque diſputatoriis & examinatoriis, per integrum fere biennium mihi comprobaſti pleniſſime: ſed Tu quidem meo teſtimonio, tanquam priuato, non indiges, poſtquam illuſtris Facultas Iuridica in examinibus conſuetis talem Te deprehendit, qui dignis Candidatis merito accenſeretur. Nanciſceris adhuc plurimos alios teſtes, qui Te pro Licentia, vt vocant, diſputaturum videbunt, inquam, quia certus ſum, neminem Tibi tritum illud: *loquere, vt Te videam,* occinere poſſe. Nihil ergo addo, quam vt Tibi & Tuis de ſtudiorum curſu feliciter peracto ex animo gratuler. Abi hinc bonis auibus, memineris tamen eius, qui & ſibi de tali conſaleno, inquilino & auditore gratulatur

Digitized by Google

tulatur. DEVS, quem ſincere colis, omnibus Tuis auſibus gratiam ſuam vberrime impertiatur. Sine illo enim nihil poſſumus. Vale Amice integerrime. Dabam ex Muſeo in Academia Fridericiana de xxiii. Iunii, A. O. R.

MDCCVIIII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google